

RA ROMANU

RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN

PABLO NÚ'A BI 'YOPABI YA

GAMFRI ME NROMA

Ra apostol Pablo opabi ya gamfri me Nroma

¹ Núgui drá Pablo, rá 'begogui ma zi Hmuhu ra Jesucristo. Ajuq ra Dada bi zoncagui pa ga 'ñapostol, ne xa hñuxcagui pa ga mãmãba rá mãca hoga noya'q.

² Nuna mãca hoga noyanq, guehna bi ñagui maya'bu Ajuq ja ra Mãca T'ofo nú'q bi 'yofo yá 'mehni'q. ³ Y nuna mãca hoga noyanq xicju de ma zi Hmuhu ra Jesucristo nú'q to'o rá T'u Ajuq, ne utcaguihu gue nú'q ra T'u'q, de rá ndo'yo, bá ehe de rá ji ra ndq Davi, ⁴ pe de rá ndahu xá nt'axi bi fãdi gue go gue'q rá T'u Ajuq, ngue'q co rá dãnga ts'edi bi yopa nte de ja ya du. ⁵ Po rá ngue'q, Ajuq xa 'racagui ra 'befi dega apostol pa ga mãngãra mãca hoga noya gatho ja ya hnini, pa da gamfri'u ne da 'yøte Ajuq. Guehna ra 'befi dí pefi pa nuya ja'li da nsundabi rá mãca thuhu ma zi Hmuhu ra Jesucristo. ⁶ Hangue nehe nu'ahu, Ajuq xa zohn'a'ihu pa gui tenhu ra Zidada Jesucristo.

⁷ Hangue dí op'ahu gatho'ihu zi cuhu guí 'buhubu Nroma, nú'ahu xi ri mã'ahu Ajuq ne xa zohn'a'ihu pa gui nt'axquihu. Ajuq ma Dadahu ne ma zi Hmuhu ra Jesucristo da jap'a'ihu ne da max'ahu pa gui 'buhu te rá 'ñentho.

Ra apostol Pablo ne da zønga ya cu me Nroma

⁸ Nuya ya m̄di noya dí op'ah̄ ja ma carta, dí xi'ah̄ gue dí umba njamädi Ajuä ma Dadah̄ por gatho'ih̄ de rá thuhu ma zi Hmuh̄ ra Jesucristo, ngue'a haburaza ja ra ximhai hm̄a gue xi xcá camfrih̄ xá hñ. ⁹ Ajuä dí pepabi con gatho ma coraso pa da nt̄unga nú'a ra m̄aca hoga noya nú'a hab̄ xicj̄ de rá m̄aca T'uh'a, y nu'á go gue'a padi gue nzantho dí apabi'a por gue'ahu. ¹⁰ Masque stá tø'ma ndunthi ya pa pa ga mabu ga tsøñ'ah̄, pe hinstá tsaya ga apa Ajuä pa da xoga ra gosthi pa da za ga mabu 'nitho. Hønse go dí tø'ma nú'a ra pa da mañ'a Ajuä pa ga mabu. ¹¹ Ngue'a xi dí ne ga mabu ga 'bui con gue'ah̄ pa da za ga u't'a'ihi ra mfädi nú'a xa 'ñutcagui ra Måca Ndähi, pa ma'na da nja ri jamfrih̄. ¹² Y dí m̄a gue numa jamfrih̄ da 'racj̄ ra ts'edi 'na ngu ma'na. Nuri jamfrih̄ da jaqui ma'na da ze ma jamfri, ha numa jamfriga da ja'ah̄ ma'na da ze ri jamfrih̄ nehe, ngue'a 'nat'a ma jamfrih̄.

¹³ Ne dí ne gui padih̄, ma zi cu'ih̄, gue ndunthi ya i'qui stá huts'i ga mabu ga tsøñ'a'ih̄, pe tobya hinxa za. Dí ne ga mabu pa ga fax'ah̄ ngu stá faxa ma'ra ya cu ja ma'ra ya hnini. ¹⁴ Ngue'a xuá 'bencagui ga xipa gatho ya ja'i nuna m̄aca hoga t'øde de ra mpøhø, hangue mahyoni gatho ga zofo, ngu nú'u ña griego ne ngu nú'u ña ma'ra ya hñäqui, ngu nú'u ya bamhyä ne ngu nú'u hinte yá fadi. ¹⁵ Hangue nú'a ra pa go da ne Ajuä, nugui xi dí ne ga mabu pa ga m̄anga ra m̄aca hoga t'øde nehe nubu Nroma.

Rá ts'edi ra maca hoga t'øde

¹⁶ Hindí ntsa pa ga mā̄ga ra mā̄ca hoga t'øde, ngue'q̄ go gue'q̄ 'nara noya dega ts'ødi nú'q̄ xuá pehna Ajuq̄ pa da pøhø gatho nú'ü to'o da gamfri, ra mā̄di ya xodyo, nepu gatho nu ma'ra ya ja'i. ¹⁷ Nuna mā̄ca hoga t'ødena udi gue Ajuq̄ mā̄ gue ya hinte ma ts'oqui tu nú'ü to'o camfri, y nu'ü 'bøi xá hñ̄o co Ajuq̄ hønse po yá jamfri. Mā̄ njabu nehe ra Ndaxjua T'ofo habu ena: "Nu'q̄ tó'o xa gamfri, ya hinte ma ts'oqui tu, nú'ü pe'tsa 'nara 'ra'yo te."

Yá thai tu ya meximhai

¹⁸ Ajuq̄ utuabi ya meximhai tengu rá ndangui rá cue'q̄, ne brí nhyoqui'q̄ pa dua pehna ra castigo de mahets'i pa da zudi nú'ü ya ts'o'yøde hingui ne da 'yøt'e xá hñ̄o. Ajuq̄ ri ncue ngue'q̄ nuya ja'i masque padi gue 'bøi Ajuq̄ ne padi te rí 'ñepi da 'yøt'e'ü, pe hingui øt'e, nu'ü ri sigui co yá 'ñaqqu'equ'ei ne yá ts'oqui. ¹⁹ Gatho nú'q̄ te da za da fadi de Ajuq̄, nú'ü xa t'utuabi xá hñ̄o, y nu Ajuq̄ go guese xa 'ñutuabi'ü. ²⁰ Desde nú'bø Ajuq̄ bi hyoca ra ximhai, desde gue'bø, Ajuq̄ bi 'ñutuabi'ü tengu rá 'møi'q̄. Gatho nú'ü ya t'øt'e ri hnequi, gue'ü utuabi ya ja'i tengu rá 'møi Ajuq̄ nú'q̄ hini hnequi, y njabu ri hnequi gue Ajuq̄ 'bøi ne ja rá ts'ødi pa nzantho. Hangue ya ja'i hingui tsa te da dødi de nú'q̄ te xa 'yøt'e'ü. ²¹ Nu'ü, masque bi bødi Ajuq̄, pe himbi ne bi nsunda'ü ngu rí 'ñepi, nixi bi umba njamødi de gatho ya hñ̄o xa hñ̄ani'ü. Nu'q̄ bi 'yøt'e, bi ts'oca yá mfeni ne bi megui yá coraso pa himbi za bi bødi nda'q̄ ra hñ̄o nda'q̄ ra 'ñü. ²² Masque mi eñ'ü gue xi myá bamhyä, pe hinte myá fadi. ²³ Hangue bi zogui nú'q̄ ra sòcambeni mi 'ñepi da umbabi Ajuq̄ nú'q̄ xá nsunda ne pe'tsa ra te nzantho, pa go bi

xócambeni ya c'oi nú'xa xa thoqui ngu yá 'bai ya ja'i nú'pe'tsi da du, nehe ya c'oi nú'xa thoqui ngu rá 'bai 'nara ts'ints', ne nú'ngu rá 'bai 'nara mbo'ni, ne nú'ya c'oi dega qu'eñä.

²⁴ Hangue Ajuä bi hyetho ya meximhai pa bi 'yøt'a gatho nuya ts'onc'at'i mi beni ja yá mfeni, y njab bi 'bëtua sehe yá tsa yá ndo'yo'. ²⁵ Ngue'a nuya meximhai'bi zogui nú'ä Ajuä majuani pa go bi dena nú't'embabi gue go gue'ä Ajuä; y nuya ja'i'go bi nsunda nuya t'øt'e nú'xa hyoca Ajuä, hingo bi nsunda Ajuä to'o bi hyoca gatho, ne xá nsunda rá thuhu'ä pa nzantho.

²⁶ Hangue Ajuä bi hyetho'pa bi 'ñö ja yá hne dega 'bëtsa, asta ya 'bëhñä bi hñuxui yá mi'bëhñäui hingo hñse co ya 'ñøhø ngu nú'xqui manda Ajuä. ²⁷ Nehe ya 'ñøhø bi me'tsa 'nara ts'onc'at'i pa da hñuxui yá mi'ñøhøui hingo hñse co ya 'bëhñä, y njab 'ñøhø co 'ñøhø bi 'yøt'a ra t'øt'e xi xá nts'o. Hangue ja gues'bi hñani nú'ä mi 'ñepi da hñani'por yá ts'ot'ot'e.

²⁸ Nehe nguetho himbi ho da beni' de Ajuä, hangue nu Ajuä bi hyetho'pa bi beni ya mfeni xá nts'o ne pa bi 'yøt'e nú'ä himri 'ñepi', ²⁹ ne bi 'yøt'e'ya t'øt'e hingui ho, ne bi me'tsa ndunthi ya ts'onc'at'i ne ya ts'omfeni. Myá nduste, myá hyote, myá 'yøt'atuhni, myá hyate, myá ts'o'mui, myá nønte, ³⁰ mi jütsua ya nc'uamba ma'ra, mi ütsa Ajuä, myá 'ñaqu'equ'ei, mri 'ñexa sehe, mi beni hanja da za da 'yøt'a ya t'øt'e xá nts'o, myá ts'o'yøde co yá dada yá nana. ³¹ Bi ts'oca yá mfeni hangue himi padi nda'ä ra hño nda'ä ra 'ñä, ne himbi cumpli yá noya. Ne himbi me'tsa ra hmäte

co yá ja'i, ne himbi mε'tsa ra huecate. ³² Nehe nubya njabu, masque padi ya ja'i nú'q te xa ma Ajuq, gue nu'q tó'o øt'a nuya t'øt'e'q rí 'ñepi da du, pe masque padi njabu, pe nu'q øt'e nuya ya ts'ot'øt'e, y hingue hønse øt'e, nehe ri johyauí nú'q ma'ra to'o handi'q øt'a njabu nehe.

2

Ajuq ma da hñq'mba nguenda yá ts'oqui ya ja'i co ra hogu ts'utbi

¹ Hangue dá ngu'a dá ngu, otho te grí ncøni nú'i guí 'yø de nú'q te øt'a ma'ra, ngue'q nú'q ra ora guí 'yø de nú'q te øt'a ma'ra, nu'í guí ncondena sehe, ngue'q guí øt'a nehe ngu øt'a nú'q ma'ra. ² Dí padihu gue Ajuq ma da hñq'mba nguenda co ra hogu ts'utbi nú'q to'o øt'a ya ts'oqui. ³ Hangue 'bq nú'i guí 'yø de ma'ra ne guí øt'a nehe ngu øt'e'q, oguí beni gue ma gui mpont'ui rá cue Ajuq nú'q ra pa da hñap'a nguenda. ⁴ Oxqui beni gue ngue'q Ajuq xi ra hoja'i con gue'i ne xa ze't'a ri nts'o'mai ne astabya hinxa castiga'i, gue nu'i da za gui sigui gui 'yøt'a ya ts'oqui. Padi gue Ajuq ra hoja'i con gue'i pa gui ñobri. ⁵ Pe nu'í hinguí ne, ngue'q xi rá me ri coraso ne hinguí øde ne hinguí ñobri, hangue ma'na ma da castiga'i nú'q ra pa da hnequi rá cue Ajuq pa da 'yøt'a rá hogu ts'utbi'q. ⁶ Y nu'q ma da umbabi nú'q rí 'ñepabi cada 'na ngu nú'q xa mafi. ⁷ Nu'q ma da umba ra te pa nzantho nú'q to'o xa hyomba rá nsunda ne xa hyoni pa Ajuq da 'ñe'tsua yá nsu ne xa hyonga ra te pa nzantho, ne hinxa zabi xa 'yøt'a ya hogu 'bøfi. ⁸ Pe pa ya ts'o'yøde nú'q 'met'o go øt'a nú'q hingui ho, ne hingo ne da 'yøt'a

nú'q xá hñó, Ajuq ma da umbabi'u 'nara castigo con gatho rá cue.⁹ Ma da nja ya danga ugui ne ya dumai pa gatho nú'u ya ja*'i* òt'a ya ts'oqui, rá madi pa ya xodyo, nepu pa gatho ma'ra ya ja*'i*.¹⁰ Pe Ajuq ma da cu'ta ja rá nsunda gatho nú'u to'o xa mefi ya hogu 'befi. Nehe ma da 'ñe'tsua yá nsu ne da umba ra hogu'mai, rá madi pa ya xodyo, nepu pa gatho ma'ra ya ja*'i*.

¹¹ Ngue'q Ajuq hinda ma da huahnitho ya ja*'i* nura ora da hñaq'mba nguenda'u. ¹² Ajuq ma da hñaq'mba nguenda gatho ya ja*'i* mahyegui, ngue'q gatho nú'u to'o xa 'yòt'a ya ts'oqui masque hinxa batua rá ley ra Moise, nu'u ma dra tha'mba nguenda ne dra castiga nsinque da the'ta ra ley; ha gatho nú'u bi badi ra ley ne himbi 'yòt'a nú'q maq, nu'u ma da tha'mba nguenda ngu nú'q manga nú'q ra ley'q. ¹³ Ngue'q hingue nú'u xa 'yòdetho rá ley ra Moise gue go gue'u 'bai xá hñó co Ajuq, hina, pe nú'u to'o òte ra ley ha, go gue'u ma da hmaq gue hinte ma ts'oqui tu. ¹⁴ Ne nú'q ra ora nuya ja*'i* hingyá xodyo òt'a sehe'u nú'q xá hñó ngu nú'q manga rá ley ra Moise, njabu ri hnequi gue pe'tsa sehe 'nayá ley, masque hinxa badi rá ley ra Moise. ¹⁵ Ja gue'u ri hnequini 'nara ley ngu xa nt'ofo ja yá coraso. Nehe nu'u pe'tsa 'nayá ts'edise pa da badi ua xá hñó nú'q òt'e'u ua hina; nehe yá mfeni xipabi gue hingui ho nú'q òt'e, o ja ra ora xipabi gue xa 'yòt'a xá hñó. ¹⁶ Nehe ma da njabu nú'q ra pa'q sta 'yòt'a ra nsuca uenda Ajuq ngu nú'q gra'mai yá mfeni ya ja*'i*, masque nú'q xqui beni mant'agui'u. Ne nú'q to'o ma da hñaq nguenda go ma Zidadahu ra Jesucristo. Njabu udi ra maca hogu noya nú'q

xa 'bencagui ga mä.

Ya xodyo ne ra ley nú'q bi 'yofo ra Moise

¹⁷ Nu'i xodyo, guí beni gue ja ri nsu ngue'a grá xodyo, ne guí camfri gue guí 'bui xá hñó ngue'a guí pe'tsua rá ley ra Moise, ne grí 'ñets'i ngue'a guí nsunda nú'q ra Ajuq majuqani, ¹⁸ ne guí pätua rá paha'q, ne guí padi gui huahna nú'q xá hñó ngue'a njabu u't'a'i ra ley. ¹⁹ Ne nu'i guí camfri gue da za gui cuhna ma'ra ya ja'i ja ra uenda ya goda, y guí ngu 'nara ñot'i pa nú'u 'bui ja ra 'bexuui. ²⁰ Y guí camfri gue da za gui utui ma'ra ya ja'i nú'u 'ñena ya t'ubatsitho hinte yá fadi, ngue'a nú'q ra ley guí pe'tsi ja xcá tsuhni ra hoga mfadi ne nú'q majuqani. ²¹ Nú'i guí utui ma'ra, ¿hanja hingo guí øt'e nehe nú'q guí udi? Y nú'i guí mä gue hinda mpe 'na, ¿ha gue nu'i hinguí mpe? ²² Nú'i guí mä gue hingui tsa da ts'inga 'nara medinthäti, ¿ha gue nu'i hinguí øt'a njabu? Nú'i guí utsa ya c'oi, pe ¿ha gue hinguí mpe ja yá nijä'u? ²³ Nú'i grí 'ñets'i ngue'a guí pe'tsua rá ley ra Moise, ¿ha gue hinguí 'betua rá tsa Ajuq ngue'a hinguí øt'a nú'a mänga nú'q ra ley'a? ²⁴ Hangue ja ra Mäca T'ofo 'nará 'mehni Ajuq bi xipa ya xodyo ne bi 'ñembí: "Ya ja'i nú'u hingyá xodyo ñama'ñu de Ajuq po rá ngue'ahu."

²⁵ Nubyá nura circuncisio go gue'a ngu 'nara seña nú'q xa thuts'i ja ri ndo'yohu ne go gue'a ra nt'udi de ra cohi nú'q bi gohi Ajuq co ndu ri dadahu ra Abrá. Nú'q ra seña'q da max'ahu ndunthi 'bui gui 'yothu nú'q mänga ra ley. Pe nu'bui hingui øthu ngu mänga ra ley, nu'bui ra nt'udi de ra cohi ja ra uenda hinga ra nt'udi. ²⁶ Nehe nu'bui nú'u

ya ja'i hingyá xodyo nú'ʉ to'o hingui pe'tsa nuna seña, nu'bʉ nú'ʉ pefi ya hoga 'befi ngu nú'ʉ māŋga ra ley, nu'bʉ nehe'ʉ Ajuq ma da hyandi gue ja ra uenda pe'tsa nú'ɑ̄ ra seña de ra cohi. ²⁷ Ne njabʉ nú'ɑ̄ to'o hingrá xodyo, ma da 'ñudi gue nu'i grá 'yøt'ats'oqui, ngue'ɑ̄ nu'ɑ̄ desde bi 'mʉi xa gohi rá ndo'yo ngu bi hyoca Ajuq nsi ra seña pe xa 'yøt'a ya hoga 'befi ngu nú'ʉ māŋga ra ley, ha nu'i guí pe'tsa ra seña de ra cohi ne guí pe'tsa rá ley Ajuq nt'ofo, pe hinguí øte nura ley'ɑ̄. ²⁸ Hangue ra xodyo xi majuqani hingo nú'ɑ̄ de rá 'baitho, ne ra seña xi majuqani hingo nú'ɑ̄ hnequi de thi ja rá ndo'yo. ²⁹ Pe nu'ɑ̄ xi majuqani ra xodyo, gue'ɑ̄ nú'ɑ̄ to'o øta Ajuq ja rá coraso, ha nu'ɑ̄ ra seña xi majuqani, gue'ɑ̄ nú'ɑ̄ ja mbo ja rá coraso 'na, nú'ɑ̄ ra seña xa 'yøt'a Ajuq ja rá te 'na, hingue nú'ɑ̄ t'øt'e ja rá ndo'yo ngu xa nt'ofo ja ra ley. Y nú'ʉ to'o xi majuqani ya xodyo ngue'ɑ̄ øta Ajuq ja yá coraso, go gue'ʉ ma da 'ñe'tsua yá nsu Ajuq, hingo ya ja'i.

3

¹ Nu'bʉ, ¿te ma'na ra mfats'i pe'tsa ra xodyo? O ¿te ma mfats'i hñani de ja ra seña de ra cohi? ² Ndunthi ya mfats'i pe'tsa ya xodyo nú'ɑ̄ hingui pe'tsa nú'ʉ ma'ra ya ja'i. 'Na de nuya mfats'i'ʉ gue'ɑ̄ gue Ajuq bi umba rá noya'ɑ̄ pa go bi su'ʉ. ³ 'Ra de gue'ʉ himbi gamfri nú'ɑ̄ bi ña'tuabi'ʉ Ajuq, pe nu'ɑ̄ hingui ne da 'ñena gue Ajuq hinda ma da cumpli nú'ɑ̄ xa ñagui. ⁴ Hanja hina, nu'ɑ̄ ma da cumpli nú'ɑ̄ xa ñagui. Ajuq hinga ma ga ec'uambahʉ, ma'na xá hñó ga beñhʉ gue gatho ya ja'i go ya c'uamba y hingo Ajuq. Ngu māŋga ja ra Macea T'ofo habʉ sipa Ajuq njaua ne ena:

Ma da fədi gue go gue'i guí mə̄ngā majuañi,
y ma gui ntate nū'ə ra pa da 'ñec'uamba'i ya ja'i.

⁵ 'Nara ja'i tsa da 'ñena njaua: "Nu'bə̄ ma ts'oquihə̄ japi da hnequi tengu rá hoga'mə̄ Ajua, nu'bə̄ ɬha gue ra hoga ts'utbi da castigaguihə̄?" Njabə̄ mə̄ngā nū'ə ma'ra ya ja'i, hingo dí mə̄ngā.
⁶ Hina, nujú hinda za ga beñhə̄ ngu beñ'ə̄. Ngue'a nu'bə̄ di njabə̄ ngu nū'ə̄ mə̄ñ'ə̄, nu'bə̄ ɬhanja da za da 'yøt'a ra ts'utbi'lə̄ co ra ximhai?

⁷ 'Nara ja'i tsa da 'ñena njaua: "Nu'bə̄ por 'nara nc'uamba ga mə̄ ga japi da hnequi rá nsunda Ajua ngue'a ja ri hnecni gue Ajua cumpli rá noya, nu'bə̄ ɬha gue rí 'ñepabi da castiggui?" ⁸ Ne asta da za da 'ñena 'nara ja'i gue 'na da za da 'yøt'a nū'ə̄ xá nts'o pa da nja ra hño. 'Ra xa guscagui ra nc'uamba y 'bai mə̄ñ'ə̄ gue guehna dí udi. Nuya ja'i'ə̄ rí 'ñepabi da secuabi 'nara castigo.

Gathoguihə̄ dí tuhə̄ ya thai

⁹ Hangue ɬte ga beñhə̄? ɬHa gue ga beñhə̄ gue nū'ə̄ dyá xodyohə̄ ma'na dí 'bə̄hə̄ xá hño que ma'ra ya ja'i? Hina, hingui tsa; ngue'a ya stá mə̄ gue gathoguihə̄, ngu ya xodyo ngu nū'ə̄ hingyá xodyo, gathoguihə̄ dí ohə̄ ja rá 'yøt'a ts'oqui. ¹⁰ Hangue ra Macea T'ofo enga njaua:

Jo'o ni 'na nū'ə̄ hindu tu ya ts'oqui. Haħə̄, jo'o ni 'na.

¹¹ Jo'o ni 'nara ja'i nū'ə̄ strá nt'axi rá mfeni, ne jo'o ni 'na to'o di honi Ajua.

¹² Gatho'ə̄ ya ts'o'yøde, gatho'ə̄ xa nts'oqui. Ni 'na hingui øt'a xá hño, haħə̄ ni 'na.

¹³ Yá ne'ə̄ xá nts'o, nja ngu 'nara nt'agui xots'i; ne nzə̄ntho hate'ə̄.

Nehe xá nts'uni yá ne, nja ngu rá ne ra qu'eñä nú'ä hote.

¹⁴ Pøni ya ts'one de yá ne, ne ya noya dega cuε.

¹⁵ Co 'na tai nu'ä da ma hnest'ihi pa da hyo yá miqu'eui.

¹⁶ Haberaza 'yo'ü øt'a ya nhuati ne tsogui ya ugui,
¹⁷ y hinxa bädi' hanja da 'mui' te rá 'ñentho.

¹⁸ Y nu'ä ni ts'ü hingui tsupabi rá cuε Ajuä.

¹⁹ Nubyá dí pädihü gue nú'ä mänga ja rá ley ra Moise, mä pa nú'ü to'o 'bü ja nú'ä ra ley'ä pa da më'tsa yá tsa y da go'ta yá ne, pa njabü nu'ä ne gatho ma'ra ya ja*'i* de ra ximhai da dø'ma nú'ä ra castigo ma da hñäni de Ajuä. ²⁰ Ngue'ä ni 'nara ja*'i* hinxa 'yøt'e gatho nú'ä manda ja ra ley. Hangue enga ja ra Mäca T'ofo gue Ajuä hinda ma da mä gue ni 'nara ja*'i* hingui tu ra ts'oqui, masque da 'mui 'ra da 'ñena gue xa 'yøt'a ngu nú'ä mänga ra ley. Ngue'ä nu'araza ra ley xo'tsuabi yá ts'oqui ya ja*'i*.

Ra mpøhø bí ehe po ra jamfri

²¹ Pe nubya Ajuä xa 'ñudi 'nara hñö pa ra mex-imhai, y nura hñö'ä, nú'ä hanja grá 'bühü xá hñö ja rá thandi'ä. Pe nura hñö'ä hingui pe'tsi te da nu ni co ni 'nara ley, masque ja dí mahmä ja rá ley ra Moise ne ja nú'ä bi 'yofo ma'ra yá 'mehn*i* Ajuä. ²² Nuna dänga hñonä mä gue nu'ä tó'o camfri ra Zidada Jesucristo ya 'büi xá hñö ja rá thandi Ajuä. Y nuna hñonä ja pa gatho nuto da gamfri'ä, ngue'ä gatho ya ja*'i* mahyëgui, gue dra xodyo gue hindra xodyo. ²³ Y gathoguihü dyá 'yøt'ats'oquihü, ne ni 'na de guecjü hingui tsa ga 'yohü xá hñö ngu ri ho Ajuä. ²⁴ Pe nu'ä xi ra hoja*'i*, hangue

ma de rá pahase gue ya hinte ma ts'oqui dí tuh^u ngue'q dí camfrih^u ra Zidada Jesucristo. Aju^u tsa da m^u njab^u ngue'q dí Zidada Jesucristo ya bi gutca ma thaih^u. ²⁵ Aju^u bá p^uehna ra Zidada Jesucristo pa bi du ja ra pont'i ngu 'nara hñ^u'ti, pa bi hñ^uaga ma ts'oquih^u po rá m^uaca ji bi mani, pa njab^u nu'q tó'o da gamfri'q ya hinda ma da zatua rá cue Aju^u. Njab^u bi 'yot'a Aju^u pa bi 'ñudi rá hoga ts'utbi, masque himi hnequihm^u ngue'q po rá m^uaca pasencia hinxqui castiga ya ja'i nuya pa xqui thogui. ²⁶ Ha nubyá, po rá du rá T^u, Aju^u bi 'ñudi rá hoga ts'utbi, ne nu'q m^u gue ya hinte ma ts'oqui tu nú'u to'o camfri ra Zidada Jesu.

²⁷ Hangue nubyá hingui tsa to da 'ñets'i. 'B^u xa za 'na xa m^u ya hoga 'befi ngu nú'u m^uanga rá ley ra Moise pa xa mpøhøhm^u, nu'b^u xa zahrm^u xa 'ñets'i. Pe nuto ya hinte ma ts'oqui tu ngue'q ya gamfri ra Zidada Jesucristo, nu'q hingui tsa da 'ñets'i. ²⁸ Ngue'q dí p^uah^u xá hñ^u gue Aju^u m^u gue ya hinte ma ts'oqui tu nú'q to'o camfri ra Zidada Jesu nsinque te da nu co ya 'befi de ra ley.

²⁹ ¿Xi ha gue Aju^u go ra Aju^u nsøctho pa ya xodyo? ¿Ha hingrá Aju^u nehe pa nuya ja'i hingyá xodyo? Haha, go gue'q dí Aju^u nehe pa gue'u. ³⁰ Ngue'q 'nat'a Aju^u 'b^ui, y nú'q m^u gue ya hinte ma ts'oqui tu ya xodyo nú'u pe'tsa ra seña de ra cohi ja yá ndo'yo nú'b^u camfri ra Zidada Jesucristo. Nehe go guet'a Aju^u m^u gue nehe nú'u hingui pe'tsa ra seña ja yá ndo'yo ya hinte tu nú'b^u camfri'u ra Zidada Jesucristo. ³¹ ¿Ha gue dí puth^u rá ley ra Moise ngue'q dí udih^u ra jamfri de ra Zidada Jesucristo? Hina, hinda za da feni njab^u,

ngue'q̄ nujá ma'na dí umf̄a rá ts'edi nura ley'a.

4

Ra Abrá himbi mpøhø po nuya hoga 'bøfi bi 'yøt'e

¹ Xi ra Abrá nú'q̄ ma m̄di dadah̄ nujá dyá xodyoh̄, ¿te rá 'bø da za ga beñh̄ 'bø de gue'a? ² Nu'bø Ajuq̄ xa m̄ahm̄a gue ra Abrá ya hinte ma ts'oqui mi tu por yá hoga 'bøfi mi øt'e, nu'bø nu'á xa zahm̄a xa 'ñets'i. Pe hina, himbi za bi 'ñets'i ja rá thandi Ajuq̄. ³ Ngue'q̄ ra M̄aca T'ofó enga njaua: “Ra Abrá bi gamfri gue mi ma da hñani nú'q̄ bi ña'tuabi Ajuq̄, hangue Ajuq̄ bi m̄a gue ra Abrá ya hinte ma ts'oqui mi tu.” ⁴ Nu'bø 'nara ja'i øt'a 'nara 'bøfi, nurá thaq̄a da t'umbi hingui t'umtho co ra hñoya'i; t'umbabi ngue'q̄ xa mpøfi ne thupi. ⁵ Pe nura ja'i to'o camfri Ajuq̄ ne camfri gue hingue po yá hoga 'bøfi da za da m̄a Ajuq̄ gue ya hinte ma ts'oqui tu, nura ja'i'a, Ajuq̄ da m̄a gue ya hinte tu ngue'q̄ bi gamfri'a. ⁶ Nehe ra Davi xicj̄a gue Ajuq̄ m̄anga nuna noyanq̄ dega japi. Nu'á ena gue Ajuq̄ m̄a gue 'nara ja'i ya hinte ma ts'oqui tu nsinque da 'yø'tua nguenda de yá 'bøfi. ⁷ Ra Davi bi 'yofo njaua:

Njapi ndunthi nú'q̄ to'o xra pumba yá ts'oqui.

⁸ Høha, njapi ndunthi nú'q̄ hingui m̄a Ajuq̄ te xa 'yøt'e.

⁹ Xi nuna ra noya dega japi m̄anga Ajua, ¿ha gue m̄a pa gatho ya ja'i, o hønse pa nú'ø pe'tsa ra seña de ra cohi bi gohi Ajuq̄ co ya xodyo? Hina, nu'á m̄a pa gatho. Dí pødih̄ gue Ajuq̄ bi m̄a gue ya hinte ma ts'oqui mi tu ra Abrá ngue'q̄ bi gamfri'a. ¹⁰ ¿Ha gue ra Abrá mi pe'tsa ra seña ja rá ndo'yo nura ora'a o

hina? Hina, himi pε'tsta nū'q̄ ra seña'q̄, mi 'batho njabu. ¹¹ Nura seña de ra cohi bi thu'tsua ja rá ndo'yo pe asta 'mefa; y nura seña'q̄ gue'q̄ ngu 'nara seyo bi hñu'tsuabi Ajuq̄ pa da fādi gue ri muui nū'q̄ xqui māñ'q̄ gue ra Abrá hinte ma ts'oqui mi tu ngue'q̄ bi gamfri. Ajuq̄ bi mā gue ra Abrá ya hinte mi tu ante da thu'tsuabi nura seña, y njabu ra Abrá bi ndada de gatho nū'q̄ to'o camfri masque nu'q̄ hinxa mε'tsa nū'q̄ ra seña, pa njabu nehe'q̄ Ajuq̄ bi ma gue ya hinte tu'q̄. ¹² Nehe ra Abrá bi ndada de ya ja'i to'o pε'tsa ra seña de ra cohi ne camfri, nū'q̄ to'o hingue hñse pε'tsa ra seña pe nehe tenba rá jamfri ma dadahu ra Abrá nū'q̄ to'o bi gamfri ante da thu'tsua ra seña.

Nuj̄ ga hañhu ra hñq'ti nū'b̄ ga camfrihu

¹³ Ajuq̄ bi ña'tua ra Abrá da umbabi ra ximhai ngu 'nara tsogui pa gue'q̄ ne pa yá ja'i 'mefa de gue'q̄. Bi ña'tuabi pe hingue ngue'q̄ xqui 'yøta ra ndaxjua ley; nū'q̄ bi ña'tuabi njabu ngue'q̄ mi camfri ne ya hinte ma ts'oqui mi tu. ¹⁴ 'B̄ nū'q̄ to'o ri dēna ra ndaxjua ley da gohui nū'q̄ ra tsogui, nū'b̄ ra jamfri da bøni gue hinte ri muui, ne nū'q̄ ra hñq'ti'q̄ ma da njabu'tho. ¹⁵ Pe ra ley ri japi da hnequi rá cué Ajuq̄ ngue'q̄ dyá ts'o'yødehu, pe 'b̄ di othro 'nara ley, nū'b̄ ?hanja gra ts'o'yødehu?

¹⁶ Hangue nura hñq'ti de ra tsogui ja pa nū'q̄ to'o camfri, pa njabu Ajuq̄ da za da unga ra tsogui po rá hñjoja'i. Ma dra t'umbi pa gatho yá ja'i ra Abrá, hingue hñse pa nū'q̄ to'o bi nte ja ra ley nepu bi gamfri, pe nehe pa nū'q̄ to'o hinxa te ja ra ley ne bi gamfri ngu bi gamfri ra Abrá nū'q̄ to'o go ra dada de gathoguihu nūj̄ dyá gamfrihu. ¹⁷ Ngu māngā

ja ra Macea T'ofo gue Ajuq bi xipa ra Abrá ne bi 'ñembi: "Stá hux'a'i pa gui ndada de ndunthi ya hnini." Hangue ja rá thandi Ajuq ra Abrá bi ndada de gatho nú'u to'o camfri. Y nu'á mi camfri gue Ajuq tsa da japi da yopa nte nú'u xa du, y ri manda nú'a hingui 'bæitho, pa gue'a ja ra uenda ya 'baí.

¹⁸ Ne masque ngu xmá hñei, pe ra Abrá mi camfri gue da zøhø nú'a xqui xipabi Ajuq ne bi sigui bi dø'mi. Hangue njabu nu'á bi ndada de ndunthi ya hnini ngu nú'a xqui xipabi Ajuq ne bi 'ñembabi: "Ma da ndunthi ri båtsi da 'mhi." ¹⁹ Ra Abrá xi mi ja rá jamfri gue då me'tsa 'nará t'u. Nu'á himi jamasu ua ya mrá däqu'ei, masque mi ma da got'a 'na nthebe njeya. Nixi himi jamasu gue ra Sara nurá 'bæhñä'a ya mrá däqu'ei nehe ne hinxqui me'tsa ni 'nara båtsi. ²⁰ Pe de nú'a xqui hñä'tuabi ni ts'u himbi 'bæ rá jamfri, nu'á ma'na bi nja rá jamfri, ne bi nsunda Ajuq. ²¹ Ngue'a mi padi xá hño gue Ajuq mi ja rá ts'edi pa da 'yøt'e ngu nú'a xqui ña'tui. ²² Hangue por gue'a Ajuq bi mä gue ya hinte ma ts'oqui mi tu ra Abrá, ngue'a ra Abrá bi gamfri'a.

²³ Pe nuya noya nú'u ena gue Ajuq bi mä gue ya hinte ma ts'oqui mi tu ra Abrá, himbi t'ofo hønsø pa ra Abrá; ²⁴ bi t'ofo pa guecaguihu nehe, ngue'a Ajuq mä mahyegui de guecjø nújø dí camfrihu'a. Dí camfrihu gue nu'á pe'tsa ra ts'edi pa bi 'yøt'e bi yopa nte ma zi Hmuuhø ra Jesucristo. ²⁵ Nu'á bri da pa bi du po rá ngue ma ts'oquihu, ne bi t'øt'e pa bi yopa nte pa bi t'udi gue ya hinte ma ts'oqui dí tuhu.

*Ya hñō nū'₧₧ pe'tsa ra gamfri ngue'₧₧ Aju₧₧ xa ma
gue ya hinte ma ts'oqui tu*

¹ Nubyá Aju₧₧ xa ma gue ya hinte ma ts'oqui dí tuh₧₧ ngue'₧₧ stá camfrih₧₧, hangue ya dí 'buh₧₧ te rá entho con gue'₧₧ por ma Zidadah₧₧ ra Jesucristo. ² Nehe ngue'₧₧ dá camfrih₧₧ ma zi Hmuh₧₧ ra Jesucristo, hangue ya stá jonih₧₧ co Aju₧₧ ra Dada ne stá tsatuah₧₧ rá hñojal'₧₧. Y nubyá ya dí 'buh₧₧ ja nū'₧₧ ra hñojal'₧₧, ne dí tø'mh₧₧ co ndunthi ra johya nū'₧₧ ra pa ga 'buh₧₧ ja rá nsunda Aju₧₧. ³ Y hingue hñense dí johyah₧₧ por gue'₧₧, nehe rí 'ñepi ga johyah₧₧ ora dí thoh₧₧ ya ts'othogui, ngue'₧₧ dí padih₧₧ gue ya ts'othogui ri jacj₧₧ ga zedih₧₧. ⁴ Y nu'b₧₧ ga zedih₧₧, ga pøñh₧₧ 'radyá hoga gamfrih₧₧, y por guehna ma'na da ndangui ma nthø'matehu. ⁵ Y nuna nthø'maten₧₧ hinda ma da njabuetho nep₧₧ ga 'bø ma tsah₧₧, ngue'₧₧ ra Måca Ndahi nū'₧₧ xa t'acaguih₧₧ xa 'ñutcah₧₧ xá hñō gue Aju₧₧ mäcaguih₧₧.

⁶ Dí pah₧₧ gue Aju₧₧ mäcaguih₧₧, ngue'₧₧ ja nū'₧₧ ra pa xqui beni'₧₧, bá pøhna ma zi Hmuh₧₧ ra Jesucristo pa bi du po rá nguecj₧₧ nūj₧₧ ndyá dädits'oquih₧₧, ngue'₧₧ nuj₧₧ otho ma ts'edih₧₧ pa ga mpøhøseh₧₧. ⁷ Xi xá hñei to da ne da du po rá ngue 'nará miqu'ejui nū'₧₧ di øthm₧₧ xá hñō, pe ja ra ora da za 'na da rezga da du po rá ngue 'nara hojal'i. ⁸ Pe Aju₧₧ xa 'ñutcaguih₧₧ tengu rá ndangui rá hmate nū'₧₧ pescah₧₧, ngue'₧₧ masque 'nandyá dädits'oquih₧₧, pe bá pøhna ma zi Hmuh₧₧ ra Jesucristo pa bi du po rá nguecj₧₧. ⁹ Y núbya ya gue nu'₧₧ bi du pa bi ñangaguih₧₧ co rá mäca ji, ne ya hinte ma ts'oqui dí tuh₧₧, nu'b₧₧ nubyá go dí tø'mh₧₧ gue nu'₧₧ da ñangaguih₧₧ de rá cué Aju₧₧ sta 'ñep₧₧.

10 Nujá ndí ncontrahá co Ajuá, pe nubyá dí mágdihá con gue'á po rá du rá macea Tá. Y núbya stá mágdihá con gue'á, dí págdihá gue ma ga mpøhøhá po rá te'á. **11** Pe hingue hønse'á, nehe nujá dí johyahá ndunthi ngue'á dí 'bøhá xá hñó co Ajuá por nú'á bi 'yøt'e ma zi Hmuá ra Jesucristo, ngue'á por nú'á bi 'yøt'e'á ya stá mágdihá co Ajuá.

Nú'á bi 'yøtcahá ra Adá y nú'á bi 'yøt'a ra Zidada Jesucristo pa guecjuá

12 Hangue nu mi yøt'a ra ts'oqui gatho ja ra meximhai, bi yøt'i po nú'á bi 'yøt'a 'nara 'ñøhø, y go gue'á numa madi dadahá. Nehe po rá nts'o'yøde'á ra du bi yøt'i ja gatho ya ja'i, ngue'á xa t'øt'a ra uenda gue gatho bi 'yøt'a ra ts'oqui. **13** Hangue ante da thuxa ra ley ya mij a ra ts'oqui ja ra ximhai, pe nú'á ya ts'oqui bi t'øt'e himbi thønga nguenda ngue'á hinxqui thusta ra ley, ngue'á hingui tsa da thønga nguenda ya ts'oqui nu habá otho ni 'nara ley. **14** Pe madi njabá, ra du bi ntate ja ya ja'i desde ra Adá asta ra Moise, masque nú'á ya ja'i'á himbi 'yøt'a ngu nú'á ra nts'o'yøde bi 'yøt'a ra Adá. Nura Adá po nú'á bi 'yøt'ase hangue bi nja ra du pa gathoguihá; njabá nehe bi 'ñehe ra Zidada Jesucristo bi 'yøt'ase pa bi nja ra te pa nzøntho.

15 Pe nú'á ra ts'oqui bi 'yøt'a ra Adá hinga ra døngui ngu nú'á ra 'baha bi unga Ajuá dega hñøja'i. Po rá ngue rá ts'oqui 'nadra 'ñøhø bi nja ra du pa gatho, pe Ajuá po rá hñøja'i bá pøhna 'nadra 'ñøhø nehe pa da unga ra te pa nzøntho ngu 'nara 'baha pa gatho ya ja'i po rá hñøja'i nú'á 'nadra 'ñøhø. Y nura 'ñøhø'á go gue'á ma Zidadahá ra Jesucristo. **16** Ra ts'oqui dí tuhá por nú'á bi

'yøt'a 'nada ra ja'i hinga ra dñangui ngu nú'a ra 'baha xa t'acju. Ajuq bi hñq'mba nguenda de nú'a 'nadra ts'oqui, ne bi 'yε'mba ra du pa gatho ya ja'i; pe 'mefa Ajuq po rá hñoja'i bi unga nura 'baha'a masque ya ja'i xi xqui 'yøthmq ndunthi ya ts'oqui, pe Ajuq bi mq gue ya hinte ma ts'oqui mi tu. ¹⁷ Ya gue bi ntqate ra du po nú'a ra ts'oqui bi 'yøt'a 'nada ra 'ñøhø, pe nubyá nú'u to'o xa hñqani nú'a ra 'baha xa unda Ajuq po rá hñoja'i y xa hñqani nura noya gue nu'u ya hinte ma ts'oqui tu, nu'u ma go da nda'u ja nú'a ra te xa 'ñepu po rá ngue nú'a bi 'yøt'a 'nada ra 'ñøhø, y nura 'ñøhø'a go gue'a ma zi Hmuhu ra Jesucristo.

¹⁸ Hangue por nú'a ra ts'oqui bi 'yøt'a 'nada ra 'ñøhø, Ajua bi 'yε'mba ra du pa gatho ya ja'i, y nehe por nú'a ra hoga 'befi bi 'yøt'a 'nada ra 'ñøhø, Ajuq ena pa gatho ya ja'i gue ya hinte ma ts'oqui tu'u ne umbabi'u ra te. ¹⁹ Po 'nara ts'o'yøde gá 'ñøhø, bi japi bi nts'oqui gatho ya meximhai, njabu nehe po 'nara hoga'yøde, ndunthi da t'emb*i* gue ya hinte ma ts'oqui tu.

²⁰ Pe 'mefa bi nja ra ley pa ma'na bi ndunthi ya nts'o'yøde. Y masque xa ndunthi ya nts'o'yøde, ma'na xa ndangui rá hñoja'i Ajuq. ²¹ Masque ra ts'oqui xi bi ntqatehmq ngue'a bi nja ra du, pe ma'na bi ntqate rá hñoja'i Ajuq, ngue'a po rá hñoja'i'a nu'a mq gue nuju ya hinte ma ts'oqui dí tuhu, ne xa 'racaguihu ra te pa nzqantho po ma Zidadahu ra Jesucristo.

6

Núju stá 'ueguehu de ra ts'oqui rí 'ñepi ga 'buhu

'nara 'ra'yo te co ra zi Hmu Jesucristo

¹ Xibya, ¿te ga mañh^u? ¿Ha gue ga sigui ga øth^u ya ts'oqui pa ma'n'a da nd^{ang}ui rá hñoj^ai Aju^a pa guecjh^u? ² ¡Hina! ¡Hinda za ga beñh^u njab^u! Nuju^u ma'met'o ndí oh^u ja rá 'ye ra ts'oqui, pe nubyá ya stá pøñh^u, ya hindí oh^u ja rá 'y^e, ja ra uenda ya stá tuh^u. Nu'b^u ¿hanja da za ga sigui ga øth^u ya ts'oqui? ³ ¿Ha gue hingui pødih^u gue núju^u stá nxisteheh^u stá 'nathoh^u co ma zi Hmu^u ra Jesucristo, ne nura ora dá nxisteheh^u ja ra uenda dá tuh^u con gue'a? ⁴ Nehe nú'a ra ora dá nxisteheh^u, ja ra uenda dá nt'aguih^u ngu bi nt'agui'a^u ngu 'ñena stí tuh^u nehe, pa ngu bi yopa nte'a^u de ja ra du po rá m^aca ts'edi Aju^a rá Dada, njab^u necaguih^u stá yopa nteh^u ma'ra'yo pa ga 'buh^u 'nara 'ra'yo 'm^ai.

⁵ Ngue'a^u nu'b^u stá 'nathoh^u con gue'a^u ngue'a^u ja ra uenda stá tuh^u ngu bi du'a, nu'b^u ma ga 'buh^u 'nara 'ra'yo 'm^ai ngu gra 'm^ai'a^u, ngue'a^u ja ra uenda dá yopa nteh^u ngu bi yopa nte'a^u de ja ra du. ⁶ Dí pødih^u gue ma ndaxjua 'm^aih^u bi mpont'i mahyegui con gue'a^u, pa gue numa ndaxjua 'm^aih^u nú'a^u mi pepa ra ts'oqui, ngu ya xra huati pa ya hingui 'megoh^u de ra ts'oqui. ⁷ Ngue'a^u nu'a^u tó'o ya xa du, ya hingui o ja rá 'ye ra ts'oqui. ⁸ 'B^u stá tuh^u mahyegui co ma zi Hmu^u ra Jesucristo, dí camfrih^u gue ga 'buh^u con gue'a^u. ⁹ Ngue'a^u dí pah^u gue ma zi Hmu^u to'o bi yopa nte de ja ya du, ya hingui pe'tsi te da yopa du'a, ne ra du hinda ma da yopa ntate de gue'a^u. ¹⁰ Ngue'a^u nu mi du'a^u, bi du 'na'quitho pa bi gutca gatho ma ts'oquih^u, y ya hingui pe'tsi te da nu co ra ts'oqui. Y nubyá nu'a^u bi yopa nte y 'b^ai pa rá nsunda Aju^a. ¹¹ Njab^u

necju ga Øthu ra uenda gue ya stá tuhu ne ya hindí pε'tshu te ga nuhu co ra ts'oqui, ne ya dí 'buhu pa rá nsunda Ajuq ngue'q dí 'nathohu co ma zi Hmuh ra Jesucristo.

12 Hangue ya oxqui hophu ra ts'oqui da sigui da manda ja ri ndo'yohu nú'u ma da du. Oxqui hophu da ja'ahu gui 'yøthu nú'q go da ne ri ndo'yohu.

13 Oxqui sigui gui pephu ra ts'oqui nú'q ja'ahu gui 'yøthu nú'q hingui ho. Nu'q gui 'yøthu, daphu ri tehu ja rá 'yε Ajuq pa gui 'yø'tuahu rá paha'q, ngue'q nu'ahu ja ra uenda ya xcá tuhu de ra ts'oqui ne xcá yopa ntehu ma'ray. Hangue daphu ri ndo'yohu ne ri ts'edihu Ajuq pa gui pephu rá 'befi'q.

14 Ngue'q nura ts'oqui ya hinda ma da ndq de guecju, ngue'q ya hindí 'buhu ja rá hmanda ra ndaxjua ley, nubyá dí 'buhu ja rá hñojqi Ajuq.

Núju ndí ohu ja rá 'yε ra ts'oqui, ¿pa te ga yopa penjuni?

15 Nde'bu, ¿ha gue ga Øthu ya ts'oqui ngue'q dí 'buhu ja rá hñojqi Ajuq ne ya hindí 'buhu ja rá hmanda ra ndaxjua ley? ¡Hinal! ¡Hinda za ga beñhu njabu! 16 Dí padihu gue dyá 'begohu de nú'q to'o dí øtehu. Nu'bu guí øtehu ra ts'oqui go rá 'begó'ihu'q ne go gue'q da ja'ahu gui 'medihu. Ha nu'bu guí Øthu Ajuq go rá 'begó'ihu'q y nu'q da 'yøt'e pa gui 'buhu xá hñó ja rá thandi'q. 17 Pe jamqdi Ajuq gue masque gá 'megohu de ra ts'oqui, pe nubyá ya xcá ndahu pa gui 'yøtehu con gatho ri muihu ra nt'uuate xa t'u't'ahu. 18 Ajuq bi zin'ahu de rá 'yε ra ts'oqui nú'q nguí pephu, pa go gui pephu'q ne gui 'yøthu xá hñó ngu ri ho'q. 19 Núna dí xi'ahu, dí hec'ahu ngu ya 'bego pa da zo ri mfenihu. Njabu

ngu xcá ndahu pa gá 'm_egohu ja ra ts'oqui ne nguí nts'o'yødehu, njabutho nehe ndahu ja rá 'y_e Ajuq pa gui 'yøthu nú'qá xá hñó, ne gui 'buhu xá nt'axi.

²⁰ Nguetho nú'bu nguí 'm_egohu ja ra ts'oqui, himi tsa gui 'yøthu nú'a xá hñó. ²¹ ¿Te ma thaha gá hañhu de nú'u ya t'øt'e xmá nts'o nguí øthu? Ha nubyá grí ntsahu de gue'u. Ngue'qá nú'qá ra thahq ri uni nú'u ya t'øt'e xá nts'o, go gue'qá ra du. ²² Pe nubyá ya hingyá 'b_egohu de ra ts'oqui, ya gyá 'b_egohu de Ajuq, hangue ya xcá hañhu 'nara d_angu thahq, y nura thahq'a go gue'qá gui 'buhu xá nt'axi y rá ngats'i 'nara te pa nzantho. ²³ Nguetho nurá njut'i ra ts'oqui go gue'qá ra du, pe nurá 'baha Ajuq go gue'qá 'nara te pa nzantho nú'qá da 'racju ngue'qá drí 'nathohu co ma Zidadahu ra Jesucristo.

7

Dí 'buhu co ra Zidada, hingue dí 'buhu ja ra ndaxjua ley

¹ Zi cuhu, nu'ahu guí p_adihu ya ley, gue mientra ra ja'i te, pe'tsi da 'yøt'e ngu mangu ra ley, pe 'bu da du, ya hina. ² Nja ngu 'nara 'b_ehñq ra medinthati, mientra te rá d_ame pe'tsi da 'yøt'e nú'qá mangu ra ley dega nthati, pe nu'bu ya xa du rá d_ame, nura 'b_ehñq'a ya hingui 'bui ja nura ley'qá. ³ Pe nu'bu te rá d_ame, ne da meui ma'nu ra 'ñøhø, nura 'b_ehñq'a da thu'mbabu ra zinga medinthati; pe nu'bu xa du rá d_ame, nura 'b_ehñq'a ya hingui 'bui ja nura ley'qá, ne hindu ma da thu'mbabu ra zinga medinthati masque da nthatui ma'nu ra 'ñøhø.

⁴ Njabu necaguihu ndí 'buhuhmq ja rá hmanda ra ndaxjua ley. Pe nubyá ja ra uenda stá tuhu

mahyεgui co ra Zidada Jesucristo nu mi du'q, ne ya hindí 'buhu ja nura ley'q. Dá njahu ngu nú'q ra 'behñq bi du rá däme ne bi nthatui ma'na, ngue'q nuju ya hindí 'buhu ja ra ndaxjua ley, ngue'q ya dá 'nathohu co ra Zidada Jesucristo nú'q to'o bi yopa nte de ra du. Y stá njahubu pa da za ga øthu ya hogá 'befi pa rá nsunda Ajuq. ⁵ Ngue'q nú'bq ndí 'buhu ja ma ndaxjua 'muhu xá nts'o, nura ley ma'na bi nupca ma mfenihu pa dá øthu nú'u ya ts'onc'at'i ndí pe'tshu, y nu'ú mri mpefi ja gatho ma ndo'yohu pa dá øthu ya ts'oqui ne pa xa zixcahmahu ja ra du. ⁶ Pe nubyá ja ra uenda stá tuhu de ja ra ndaxjua ley, ngue'q ya hindí 'buhu ja rá hmanda nú'q ra ley'q. Ya hindí ohu ja rá 'ye ra ley, hangue nubyá da za ga pephu Ajuq co 'nara 'ra'yo mfeni nú'q bi 'racju ra Måca Ndåhi, ne hingue ngu ma'met'o nú'bq ndí 'buhu ja rá hmanda ra ndaxjua ley ne ndí pephu ngu nú'q xqui t'ofo.

Ra ts'oqui nú'q dí hahu

⁷ ¿Te ga beñhabya? ¿Ha gue ra ndaxjua ley tu ra thai de ra ts'oqui? ¡Hina! ¡Hinda zal! Ngue'q go gue'q bi 'ñutcagui te rá 'be'q ya ts'oqui. Ngue'q hinduí padi hmåha ua ra ts'oqui pa dra hyøcua nú'q te pe'tsi ma'na. Dá padi asta nu mi 'ñengagui ra ley: "Oxqui hyøca nú'q hinga ri meti." ⁸ Pe nu ndá øde nura hmanda'q, nuya ts'onc'at'i bi mpefi ja ma ndo'yo pa dá hyøque ndunthi ya t'øt'e, y njabu dá tu ra ts'oqui ngue'q hindá øt'e ngu nú'q många ra ley, ngue'q nsi ra ley hingui tsa to da du ra ts'oqui. ⁹ Ma'met'o hinduí pahma ra ley, y ndí beni gue nduí 'bui xá hño ja rá thandi Ajuq. Pe nu ndá padi ra ley, gue'bq dá padi tengu rá ndangui ra thai

ndí tu, ha nura ts'oqui ma'na bi nja rá ts'edi pa bi cacagui ga pəpi. ¹⁰ Njabu ra ley nú'q̃ ñaq̃'tui ra te pa nzantho pa to'o da cumplibi, bi 'ñutcagui gue ya dí nehi ra 'ñu pa ja ra du. ¹¹ Ngue'q̃ ra ts'oqui mi cacagui ga øt'a nú'q̃ mi hagahm̃a ra ley pa hinga øt'e, hangue ra ley bi condenagui ga tu po rá ngue ra ts'oqui.

¹² Hangue ra m̃aca ley xá nt'axi y nú'q̃ ri manda'a go gue'q̃ xá nt'axi ne xá hñó y øt'a ra hoga ts'utbi. ¹³ Nu'b̄, ¿ha gue nú'q̃ ra hoga ley go gue'q̃ bi 'yøtca 'nara 'ñu pa xa zixca ja ra du? ¡Hina! ¡Hinga beñhu njabu! Ngue'q̃ nuya ts'oqui stá øt'e go gue'q̃ bi 'yøtcagui nura 'ñu pa xa zixcahma ja ra du. Y njabu xa f̄adi que nura ts'oqui xi ra cate, ngue'q̃ por nú'q̃ ra hoga ley, ra ts'oqui bi jaqui dá 'medihm̃a. Hangue po ra ley bi hnequi gue ra ts'oqui nts'edi xá nts'o.

¹⁴ Dí p̄adihu gue ra ley bá ehe de mahets'i. Pe nugui drá ja'i dega ximhai, ne dí o ja rá 'yε ra ts'oqui, hangue otho ma ts'edi pa ga øt'a ngu nú'q̃ ri manda ra ley. ¹⁵ Nugui hindí p̄adi nú'q̃ dí p̄efi, ngue'q̃ hingo xi ma paha nú'q̃ dí p̄efi, pe nú'q̃ ya 'b̄efi dí ūtsa xcá th̄amfri ya dá øt'e. ¹⁶ Y nu'b̄ dí øt'e nú'q̃ hingui ho ne hingo ma pahaga, nu'b̄ numa pahaga ri nthε ngu m̃anga ra ley, ngue'q̃ ra ley m̃a gue hinxá hñó nú'q̃ dá øt'e, hangue dí handi gue ra ley xá hñó. ¹⁷ Hangue njabu hingo de guecsε dí p̄efi nuya t'øt'e. Nuya ts'onc'at'i dí pe'tsi ja ma ndo'yo, go gue'q̃ rijaqui dí øt'a njabu. ¹⁸ Y nugui dí p̄adi gue hinte ma t'øt'e xá hñó dí øt'e ja ma ndaxjua 'm̃ui, ngue'q̃ ga Nehm̃a ga øt'e nú'q̃ xá hñó pe hingui tsa ga øt'e. ¹⁹ Nguetho nura hñó dí ne ga øt'e, hindí

øt'e, pe nú'qá xá nts'o ne nú'qá hingo ma paha pa ga øt'e, nu'qá go gue'qá dí øt'e. ²⁰ Pe nu'bá nugui ga øt'e nú'qá hingo dí ne, nu'bá h̄a, hingo dí p̄efi nura 'b̄efi'qá, nuya ts'onc'at'i dí pe'tsa ja ma ndo'yo go gue'qá ri jaqui dí øt'a njabu.

²¹ Hangue dí p̄adi gue nz̄antho ri ndq 'nara ts'edi ja ma ndo'yo, y ri mp̄efi njaua: 'bá dí ne ga øt'a nú'qá xá hñó, hingui tsa ngue'qá nz̄antho go dí øt'a nú'qá hingui ho. ²² Ngue'qá nugui de ja ma mfeni dí ho rá ley Ajuá, ²³ pe ja 'nara ts'edi ma'na'ñó nú'qá ri ndq ja ma ndo'yo. Nura ts'edi'qá ri ntuncui ma paha, ne nz̄antho jaqui ga øt'a ya ts'oqui pa ma'na rí d̄atc'agui'qá.

²⁴ ¡Huecategui! Xibya, ¿to da ñangagui de nuna ts'edi ri ndq ja ma ndo'yo nú'qá tsixcagui pa ja ra du? ²⁵ Jamádi Ajuá gue ya bi ñangagui'qá po ra Zidada Jesucristo. Guehna nú'qá dí m̄a: nugui de ma paha dí ne ga p̄epabi rá ley Ajuá, pe rá ts'edi ra ts'oqui ri ndq ja ma ndo'yo.

8

Ra te nú'qá ja po rá ts'edi ra Macea Ndahi

¹ Nubyá, Ajuá ya hinda ma da condenaguihá ni 'na de guecjhá nújhá drí 'nathohá co ra Zidada Jesucristo ne dí 'yohá ngu nú'qá utcahá ra Macea Ndahi, y ya hindí ø'tuahá rá paha ma ndo'yo. ² Ngue'qá Ajuá xa ñangaguihá de rá ts'edi ra ts'oqui nú'qá mi tsixcahá ja ra du, y nubyá ra Macea Ndahi go gue'qá ri mandaguihá ne tsixcahá ja ra 'ra'yo te ngue'qá drí 'nathohá co ra Zidada Jesucristo. ³ Ra ndaxjua ley mi xicjhá ndunthi ya 'b̄efi pa stá øthá hmáha, pe himbi za bi maxcahá pa stá øthá ngue'qá

ndí ø'tuahu rá paha ma ndo'yohu. Pe Ajuq ha, xa maxcahu ngue'á bá pehna rá T'u, bi 'ñe bi njá'i ngu nuju dyá 'yøt'ats'oquihu pa bi za bi unga rá maca ndo'yo po ma ts'oquihu, y njabu Ajuq bi hñacua rá ts'edi ra ts'oqui pa hindu sigui da ndaq ja ma ndo'yohu. ⁴ Ajuq bi 'yøt'a njabu pa da za ga øthu ya hogu 'befi ngu ri manda ra ndaxjua ley, ngue'á nubyá go dí øthu ngu nú'á rá paha ra Maca Ndaqhi, y ya hindí øthu nú'á go rá paha ma ndo'yohu.

⁵ Ne dí paqdih nu'á tó'o ø'tua rá paha rá ndo'yo, honse oda rá mfeni nú'á go da ne rá ndo'yo, pe nu'á tó'o ø'tua rá paha ra Maca Ndaqhi, nu'á haq, oda rá mfeni hanja da 'yøt'ua nú'á ri ho ra Maca Ndaqhi. ⁶ Nguetho nu'á tó'o honse oda rá mfeni ra ndaxjua 'mui go gue'á ma da 'medi. Pe nuto oda rá mfeni da 'yøt'e ngu nú'á ri ho ra Maca Ndaqhi, nu'á pe'tsa ra te nzantho ne 'bui te rá 'ñentho. ⁷ Nguetho nu'á tó'o oda rá mfeni ra ndaxjua 'mui, go gue'á ri incontrauí Ajuq, nguetho hingui øte rá ley Ajuq ha nixi hindu za da 'yøt'e. ⁸ Nu'á tó'o ø'tua rá paha rá ndo'yo, hingui tsa da 'yøt'e ngu nú'á ri ho Ajuq.

⁹ Pe nu'ahu ya xcá tsohab nuri ndaxjua 'muih, ne ya hinguí ø'tuahu rá paha ri ndo'yohu. Nubyá guí ø'tuahu rá paha ra Maca Ndaqhi ngue'á nu'á 'bui ja ri corasohu. Y nu'á tó'o hingui pe'tsa ra Maca Ndaqhi nú'á bá pehna ra Zidada Jesucristo, nura ja'l'á hingo rá meti ra Zidada Jesucristo. ¹⁰ Pe 'bu ra Zidada Jesucristo 'bui ja ri corasohu, masque ri ndo'yohu xa t'ɛ'mbi da du po rá ngue ra ts'oqui, pe nuri ndaqhihu ma da 'mui pa nzantho ngue'á ya hinte ma ts'oqui guí tuhu. ¹¹ Ajuq to'o bi japi bi yopa nte ra Zidada Jesucristo, go gue'á ma da

japi da yopa nte ri ndo'yohu nehe ngue'q ra Maca Ndahi 'bui ja ri corasohu. Nú'q ri ndo'yohu xa du, Ajuq ma da japi da yopa nte po ra Maca Ndahi nú'q 'bui ja ri corasohu.

¹² Hangue ringue'q zi cuhu, hinga mahyoni ga ø'tuabihu rá paha ma ndo'yohu ngue'q ya hindí 'buh ja rá hmanda'q. ¹³ 'Bu go gui ø'tuahu rá paha ri ndo'yohu, nu'bu ma gui tuhu. Pe nu'bu co rá ts'edi ra Maca Ndahi gui hñaqcju ya ts'ot'øt'e de ri ndo'yohu, nu'bu hingui ma gui tuhu.

¹⁴ Nguetho gatho nú'u to'o øt'e ngu nú'q utuabi ra Maca Ndahi, go gue'u yá batsi Ajuq. ¹⁵ Nura Maca Ndahi bi t'acju pa ya hinga 'megoh ja ra ts'oqui, hangue njabu ya hinga yopa ntsuhu. Nura Maca Ndahi bi t'acju go gue'q bi 'yøt'e pa dyá batsiguihu Ajuq. Hangue po rá ts'edi ra Maca Ndahi dí emfu Ajuq: “¡Ma hmaca Dada'ihe!”

¹⁶ Nguetho ra Maca Ndahi gue'q damajuqni ja ma ndahihu gue yá batsiguihu Ajuq. ¹⁷ Y dí pahu gue nuya batsi gatho nú'q te pe'tsa yá dada go yá meti nehe. Hangue necju nehe ma metihu nú'q te pe'tsa Ajuq, y mahygui co ra Zidada Jesucristo ma ga hañh nú'q ma da 'racju Ajuq ngu 'nara tsogui, pe mahyoni ga tsethu ya thogui ngu bi zetta ra Zidada Jesu, pa nehe da za ga 'buh ja rá nsunda con gue'q.

¹⁸ Dí padi gue nuya ts'othogui dí thohu nuya pabya ni ts'u ri nhycuaui rá ndangui de nú'q ra nsunda ma ga hanthu 'mefa. ¹⁹ Gatho nú'q xa hyoca Ajuq, ja ra uenda ngu tøbgahu co ndunthi ra johya nu xcrá hnequihu ja rá nsunda Ajuq núju yá batsiguihu'q. ²⁰ Gatho nú'q te xa hyoca Ajuq xmá hñohma pe 'mefa bi ts'oqui. Pe hingo de yá

pahasehε'✉, go rá paha Ajuɑ̄ pa bi njab✉, pe nu'á bi 'yε'mbi gue da yopa hogui 'mεfa. ²¹ Y nura pa'ɑ̄ ma da uadi yá nzabi de gatho nú'ɑ̄ te xa hyoca Ajuɑ̄, ngue'ɑ̄ ma da yopa hogui ma'ra'yo. Hangue gatho nuya t'øt'e ja, ya hinda ma da 'yo ja rá 'yε ra ts'oqui nu sta zixcaguih✉ Ajuɑ̄ de nuna ra ts'oximhai pa grá 'b✉h✉ ja rá nsunda núj✉ yá båtsiguih✉'ɑ̄. ²² Dí pah✉ gue gatho nú'ɑ̄ bi hyoca Ajuɑ̄, astabya ri sufri ngu ri sufri 'nara 'bεhñä ma da 'm✉ rá zi båtsi, pe nu sta thogui yá ɰgui'ɑ̄, ma da haxamahai. ²³ Y hingue hønse nú'✉ ya t'øt'e bi hyoca Ajuɑ̄, necj✉ nehe drí tsah✉ ya ɰgui, ne dí ga'tsih✉, pe Ajuɑ̄ xa 'racj✉ ra Måca Ndåhi ngu 'nara seña de ra johya ma ga pe'tsh✉, hangue dí tø'mh✉ gue nu xcrá 'b✉h✉ ja rá nsunda Ajuɑ̄ ma da 'ñudiguih✉ gue yá båtsiguih✉'ɑ̄ co ma ndo'yoh✉ strá nsunda nsi ra nzabi ni ra ɰgui. ²⁴ Nu ndá mpøhøh✉ bi t'acj✉ ra nthø'mate gue ma ga 'b✉h✉ hab✉ xá nsunda. Pe nu'b✉ ya dí hanth✉ nú'ɑ̄ xa sicj✉ ga tø'mh✉, nu'bá ya hinga mahyoni ga ndø'mh✉ ngue'ɑ̄ ya dí hanth✉. ²⁵ Pe nu'b✉ dí tø'mh✉ nú'ɑ̄ hindí handathoh✉, nu'bá pe'tsi te ga tø'mh✉ asta hinga hanth✉.

²⁶ Nehe ra Måca Ndåhi 'b✉i pa da maxcah✉, ngue'ɑ̄ de guecseguih✉ otho ma ts'edih✉ pa ga tsøth✉. Ngue'ɑ̄ nujá hindí pah✉ te ga aph✉ Ajuɑ̄ nixi hanja ga ñøh✉ con gue'ɑ̄. Pe ra Måca Ndåhi ri jacj✉ ga nga'tsih✉ masque hinda za ga mæñh✉ te ga mæñh✉, nu'bá ra Måca Ndåhi ri båntebi Ajuɑ̄ por guecj✉. ²⁷ Y Ajuɑ̄ nú'ɑ̄ pøtca ma mfenih✉, pødi nú'ɑ̄ adi ra Maca Ndåhi ngue'ɑ̄ adi ngu nú'ɑ̄ rá maca paha Ajuɑ̄ y ri båntebi Ajuɑ̄ pa yá gamfri'ɑ̄.

Ma ga ntatehʉ co rá mfats'i Ajuá

²⁸ Nújhʉ xa zoncaguihʉ Ajuá ngu nú'a xqui beni maya'bʉ, ne dí mədihʉ'a, dí pađihʉ gue nu'á ri supca ma tehʉ pa gatho nú'a da 'ñepcaguihʉ go pa ma hñohʉ. ²⁹ Ngue'a Ajuá ya mi pacaguihʉ desde ra mədi, hangue nu'á bi huancahʉ ne bi hñuxcahʉ pa ga 'buhʉ ngu gra 'mʉ rá T'ʉ, pa njabʉ nura T'ʉ'a dra cu madə de gathoguihʉ dyá cuhʉ. ³⁰ Nujá bi hñuxcahʉ Ajuá pa ga 'buhʉ ngu gra 'mʉ rá T'ʉ, y hingue hønse'a, nehe bi zocjʉ pa dá camfrihʉ'a. Y hingue hønse'a, nehe bi xicjʉ gue ya hinte ma ts'oqui dí tuhʉ. Y hingue hønse'a, nehe ma da zixcaguihʉ ja rá nsunda.

³¹ Nubyá, ya dí pahʉ gue Ajuá 'bui con guecjʉ, nu'bá ¿hanja da za to da dəcaguihʉ? Hinda za. ³² Ajuá bi unga rá 'ra T'ʉ pa bi du po rá nguecjʉ. Nu'bá ¿ha gue hinda 'racjʉ nehe mahyegui con gue'a gatho ma'ra te dí hoñhʉ? ³³ ¿To'o da za da mambgahʉ nújhʉ yá hmədiguihʉ Ajuá? Jo'o, ngue'a Ajuá go gues'e'a xa mə gue ya hinte dí tuhʉ. ³⁴ ¿To'o tsa da condenaguihʉ? Jo'o, ngue'a ra Zidada Jesucristo go gue'a bi du por guecjʉ, y 'mefa bi yopa nte, y nubyá bí 'bui ja rá nsu ja rá 'ñei Ajuá, y ja guehni brí bantebi Ajuá por guecjʉ. ³⁵ ¿Nda'a gue'a tsa da 'uegaguihʉ de rá hməte ra Zidada Jesucristo? ¿Ha gue ya ts'othogui, o ya dumʉi, o ya njute, o ra thuhu, o ra 'ñahé, o ra ntsu, o ra du? Hina, ni 'na. ³⁶ Ngu məngā ra Macea T'ofo habʉ ena njaua:

Nuje stá camfri'ihe, hangue nzəntho t'εbgaguihe
da thoje

ngu 'nara zi dəti ho ra hyomgø.

³⁷ Pe de gatho nú'q dí thohu, xi dí tatehu po nú'q to'o ri macaguihu. ³⁸ Hangue dí pahu gue jo'o ni 'na to'o da za da 'uegaguihu de rá hmate Ajua, nixi nú'buhu ga tuhu, nixi núbya dí tehu, nixi ya εnxε, nixi ya nda gá εnxε, nixi nú'q jabya mapaya, nixi nú'q ma da nja 'mefa, ³⁹ nixi nú'q ja mañq de mahets'i, nixi nú'q ja ri ga'ti de ra ximhai; ni 'na de nú'u xa hyoca Ajua, hinda za da 'uegaguihu de rá hmate'q nú'q pescahu ngue'q dí 'nathohu co ma zi Hmuhu ra Jesucristo.

9

Ajua xa huahna ya me Israel

¹ Nugui, nú'q dí mā, dí mangá majuani ngu rí 'ñepcagui ngue'q dí camfri ra Zidada Jesucristo. Hangue nú'q ma ga mā hingrá nc'uamba. Nu ja ma mfeni dí padi xá hñó gue dí mangá majuani ngue'q go ra Maça Ndahi xicagui gue nú'q dí mā gue'q majuani. ² Xi 'raca 'nara ntsø'mi y nzantho zonga ma mfeni. ³ Nugui, ga nehmā gue masque go ga 'mediga de rá thandi ra Zidada Jesucristo, qué pa da mpøhø ma'ra ma mixodyo'be nú'u hinxa gamfritho ra Zidada Jesucristo. ⁴ Nú'u go gue'u ya me Israel. Ajua bi hñuts'i'u pa dyá båtsi'q, ne mi utuabi'u rá māca nsunda'q ja rá ndanija'u, ne bi gohui'u 'raya cohi. Nehe bi umbabi'u ra māca ley, ne bi 'ñutui hanja da xøcambeni'q ja rá nija'u. Nehe Ajua bi ñaqtuabi'u ya hñat'i. ⁵ Nuyá xita'u go gue'u ra Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo ne yá t'u, y ja nuya ja'i'u ja bi 'ñe bi njai'ini ra Cristo nú'q bá pehná Ajua pa da nda, y nu'q go gues'a Ajua, y go gue'q rá meti

gatho nú'á te ja ne 'bái. Drá nsunda'á pa nzanthon. Njabu gue'a.

⁶ Pe hiní 'ñepi ga beñhu gue Ajuá hinxá cumpli rá noya co ra hnini Israel, ngue'a Ajuá xqui ña'tuabi da japi nura hnini'a, pe hingue gatho ya me Israel go gue'á rá hnini Ajuá. ⁷ Masque bi 'mái ndunthi yá 'beto yá mbong'beto ra Abrá, pe hingue gatho'á t'ot'a ra uenda gue yá bátsi majuani, hónse nú'á yá bátsi ra Isaac. Ngue'a ja ra Måca T'ofo ena gue Ajuá bi xipabi ra Abrá njaua: "Go dri 'beto yá bátsi ra Isaac." ⁸ Nubyá ne da 'ñena gue hingo gatho nuya bátsi de rá ji ra Abrá go gue'á yá bátsi Ajuá, pe hónse nú'á bi 'mái dega hñá'ti ngu bi 'mái ra Isaac. ⁹ Guehna ra hñá'ti bi ña'tuabi ra Abrá, bi 'ñembabi Ajuá: "Rijeya ngubya, ma ga yopa ehe ga c'á'ts'a'i, ha nura Sara ma da me'tsa 'nará t'á."

¹⁰ Y hingue hónse ra Isaac bi huahna Ajuá, nehe ra Rebeca bi 'má yoho yá t'á de 'nadra dada, go gue'a ndu ma xitahu ra Isaac, y de nú'á yoho ya t'á, 'natho bi huahna Ajuá nehe. ¹¹ Y nú'bá hinxqui 'máitho nú'á ya t'á ne hinte xqui 'yot'atho nú'á xá hñó o nú'á hinxá hñó, Ajuá ya xqui huahna 'na de gue'á, pa njabu da hnequi xá hñó gue nu'á huahna ya ja'i hingue po yá 'befi'á pe po nú'á xa beni'a, ngue'a nu'á zohni nú'á to'o go da ne'a. ¹² Hangue ante da 'mái nú'á yoho ya t'á, Ajuá ya xqui 'ñembabi yá nana njaua: "Nura cu mada ma da mëpi nú'á mbátsi." ¹³ Y ja ma'na ra xeni de ra Måca T'ofo mä mahyegui habu Ajuá ena njaua: "Dá mädi ra Cobo ha nura Esaú dá utsa."

¹⁴ Nu'bá ¿xi te ga mäñhabya? ¿Ha gue ga eñhu gue Ajuá hingui ot'a ra ts'utbi xá hñó? Hina, hinga beñhu njabu. ¹⁵ Ngue'a go gues'e'a pe'tsa ra

nsəqui, hangue bi 'ñemba ra Moise njaua: “Nugui dí huequi nú'q go ga ne ga huequi.” ¹⁶ Hangue dí pah^u gue 'nara ja'i hingui tsatua rá hmate Ajuá ngue'q go da nese ra ja'i, nixi ngue'q da 'yøt'ase ra ts'edi. Hina, go Ajuá beni sehe to'o gue'q ma da huequi'q. ¹⁷ Nehe ja ra Måca T'ofo xa t'ofo gue Ajuá bi xipabi ra Faraó nú'q mrá nda Egipto, y bi 'ñena njaua: “Stá hux'a'i pa gui nda, ngue'q dí ne da hneca ma ts'edi ja gue'i pa da fadi to'ogui ne tengu ma ts'edi ja gatho ra ximhai.” ¹⁸ Hangue ringue'q dí pah^u gue Ajuá ri huequi nú'q go da ne'q y ri japi da necio nú'q go da ne'q.

¹⁹ Nu'bá, da ne 'nara ja'i da 'ñengui: “Nu'bá ¿hanja Ajuá ri condena ya ja'i? ¿To'o gue'q xa c'a'tsuabi nú'q rá paha'q?” ²⁰ Pe nugui ga thatuabi'q ne ga embi: “¿To'o'ligue pa guí nø'tua Ajuá? 'Nandi gue ra ts'e dega dohmi ma da nø'tuabi nú'q to'o bi hyoqui ne da 'ñembi: ‘¿Pa te xcá hogagui njaua?’ ²¹ Nura hyocatraste tsa da hyoca nú'q go da ne. Nu'q hä ra ts'edi pa da hyoca de 'nadra bøhai 'nara ts'e dega nsu y nu ma'na pa ra 'bøfi hingue dega nsu.”

²² Njab^u nehe Ajuá masque mi ne xa 'ñudi gue ja rá ts'edi'q ne nu'á ri castiga ya ts'o'mai gá ja'i, pe nu'á desde maya'b^u xa me'tsuabi ndunthi ra pasencia ya ts'o'mai gá ja'i, pe 'mefá ma da castiga'u ngu xa beni y ngu nú'q rí 'ñepabi'u. ²³ Nu'á bi 'yøt'a njab^u pa bi 'ñudi tengu rá ndangui rá nsunda ja guecj^u, ngue'q xi xa mescaguih^u ra nthecate núja to'o xa beni desde maya'b^u ma ga 'buh^u 'nadbu ja rá nsunda'q. ²⁴ Nu'á xa zoncahu pa ga 'buh^u con gue'q, masque dyá xodyoh^u o hindyá

xodyohh. 25 Ra bädi Osea bi 'yofo de guehna ja ra Maca T'ofo gue Ajuä bi 'ñena njaua:

Ma ga hu'mbab*i* gue ma hnini nú' hingue ma hninihmä,

y nú' hinduí mädihmä, go gue'h ma ga mädi.

26 Nu habh bi t'embabi ya ja*'i* njaua: "Nu'ahh hingo ma hninihä",

nuni ja guehni ma da thu'mbab*i* gue go gue'h yá t'h Ajuä nú' te.

27 Nehe ra bädi Isaä bi mä de ra hnini Israel, y bi 'ñena: "Masque ya me Israel da ndunthi ngu rá ndunthi ra 'bomu ja ra ñänga ndehe, pe hustoho to'o ma da mpøhø de gue'h. 28 Ngue'ä Ajuä masectho da huata ndunthi de gue'h ngu nú' xqui 'yε'mbi asta hinda gohi 'na zi tuitho." 29 Nehe go guet'ä ra Isaä bi 'yofo 'mæt'o ja ma'näna ra xεni de rá t'ofo'ä, ne bi 'ñena:

'Bh Ajuä nú' ri ndä de ya mundo enxe mahets'i hinxa huegaguihh ne hinxa zogaguihh hmäha 'raya ja*'i*,

nu'bá stá njahh ngu bi nja ra hnini Sodoma ne Gomorra nú' bi nhuati gatho.

Ya me Israel ne ra maca hogu t'øde

30 Nu'bá dí pahhbya gue ya ja*'i* hingyá me Israel nú' himbi 'yøt'a ra ts'ëdi pa da 'mæi xá hño co Ajuä, go gue'h ya 'bhi xá hño con gue'ä, ngue'ä ya xa gamfribi rá noya'a. 31 Pe nuya me Israel mi øt'a ra ts'ëdi pa da 'yøt'a nú' mängära ndaxjua ley pa xa 'mæhmä xá hño co Ajuä, pe nu'á himbi za bi 'mæi xá hño con gue'ä. 32 ¿Hanja himbi za bi 'mæi xá hño? Himbi za ngue'ä mi honi da 'mæi xá hño co Ajuä hønda po ya 'bεfi nú' mängära

ley pe hingue po ra jamfri de ra Zidada Jesucristo. Hangue nu'á bi hñaxa 'nara mfe'tse ja nú'a xa t'embabi "ra Mfe'tsado." ³³ Ngu ena Ajuá ja ra Maça T'ofo:

Dí p̄egui nuni Sión 'nara do pa da mfe'tsa ya ja'i,
 'nara d̄anga do nú'a japi da dagui,
 pe nu'a tó'o da gamfri'á hindá ma da 'bε rá tsa,
 ngue'á nú'a xa gamfri gue'á majuāni.

10

¹ Zi cuhʉ, xi dí ne con gatho ma coraso gue da mpøhø ra hnini Israel, y gue'á dí apabi Ajuá. ² Dí damajuāni de gue'ʉ gue xi øt'a ra ts'edi pa da dəni Ajuá, pe hingui øt'e'ʉ co ra mfadi. ³ Ngue'á nu'á hingui tso yá mfeni nú'a xa māngā Ajuá de hanja da za da 'mái xá hñó ja rá thandi'á, ne nu'á ri 'ramanu de guese'ʉ pa da 'mái xá hñó hmāhā ja rá thandi'á, hangue nu'á fe'tsuabi nú'a mā Ajuá. ⁴ Ngue'á pa nú'á to'o camfri ra Zidada Jesucristo ya hinte ri muui ra ndāxjua ley pa da za da 'mái xá hñó ja rá thandi Ajuá.

⁵ Ra Moise bi mā de nú'á to'o da dəmba ra ndāxjua ley pa da 'mái xá hñó ja rá thandi Ajuá, ne bi 'ñena gue nu'á tó'o da 'yøt'e gatho ngu nú'a māngā ra ley, go gue'á da zədi ra te ngue'á xa 'yøt'e gatho ngu ri manda. ⁶ Pe nu'á tó'o da gamfri ra Zidada Jesucristo pa da 'mái xá hñó ja rá thandi Ajuá, ja ra Maça T'ofo māngā njaua: "Oxqui bensehε njaua ja ri coraso ne gui 'ñena: ¿To'o da za da bøxa ja mahets'i? —nuna guehna pa da tsincahʉ ra Zidada Jesucristo. ⁷ Nixi oxqui bensehε njaua ja ri coraso gui 'ñena: ¿To'o da za da gai asta habʉ bí 'bʉ nú'á xa du?" —nuna guehna

pa da yopa tsi ra Zidada Jesucristo de ja ya du.

⁸ Nu'ɑ́ xá hñó gui beni, ngu nú'ɑ́ māŋga ra Māca T'ofo ne ena: “Ya xcá 'yøde nú'ɑ́ xa māŋga Ajua, y nú'ɑ́ xa māñ'ɑ́ xa zo ja ri mfeni, y nu'á go gue'ɑ́ ya xcá mā.” Njabu māŋga ra Māca T'ofo. Y nú'ɑ́ xa māŋga Ajua go guehnra noya dega jamfri dí māñh, ne ena njaua:

⁹ Nu'bú gui mā gue ra zi Hmu Jesu go gue'ɑ́ ri Hmu, ne 'bú gui camfri ja ri coraso gue Ajua ra Dada bi 'yøt'e pa bi yopa nte'a de ra du, nu'bú ma gui mpøhø.

¹⁰ Ngue'ɑ́ nu'bú ga camfrih ja ma corasoh, nu'bá Ajua ma da mā gue ya hinte ma ts'oqui dí tuh, y nu'bú ga māñh gue dí camfrih ra zi Hmu Jesucristo, nu'bá ga mpøhøh.

¹¹ Ngue'ɑ́ enga ja ra Māca T'ofo njaua: “Nu'ɑ́ tó'o da gamfri'ɑ́ hinda ma da 'bé rá tsa, ngue'ɑ́ nú'ɑ́ camfri gue'ɑ́ majuani.”

¹² Ra Māca T'ofo bi 'ñena gue nu'ɑ́ tó'o da ne da gamfri, dá gamfri, ngue'ɑ́ otho ni 'nara nthahni dega xodyo ni nú'ú hingyá xodyo, ngue'ɑ́ ra Zidada go gue'ɑ́ ra Zidada pa gatho, nehe ra memati'ɑ́ pa gatho nuto da hyomba rá mfats'i'a.

¹³ Ngue'ɑ́ ra Māca T'ofo ena gue gatho nuto da 'yapa ra Zidada da mpøhø, da pøhø'a.

¹⁴ Pe ñhanja da za da 'yapabi 'na gue da pøhø 'bú hingui camfri gue 'bui? Y ñhanja da za da gamfri 'bú hinxá 'yøde de gue'ɑ? Y ñhanja da 'yøde 'bú jo'o to'o da xipabi?

¹⁵ Y ñhanja da za to'o da ma da mānba rá noya Ajua 'bú hinto xa mēhni? Y ya xa 'bēhni nú'ú to'o mānba rá noya Ajua, ngue'ɑ́ enga ja ra Māca T'ofo: “¡Hangu ra johya dí pe'tshu ngue'ɑ́ xa zøhø nú'ú to'o bra hñá 'nara hoga t'øde gue gatho ma da 'mhi te rá 'ñentho!”

¹⁶ Pe hingue gatho ya ja'i xa ne xa 'yøde ra

macea hoga t'ode. Ngu xqui manga ra badi Isaia maya'bu, ne bi 'nena: "Zi Hmu, hinxo ne to xa gamfri numa noyahu." ¹⁷ Hangue pa da za da gamfri 'na, mahyoni da 'yode 'na, y mahyoni dra hma de ra Zidada Jesucristo pa njabu da nt'ode de gue'a.

¹⁸ Pe dí ena: ¿Ha gue hinxo 'yode'u? ¡Haha, xi majuuni ya xa 'yode'u! Ngue'a enga ja ra Macea T'ofo:

Gatho ja ra ximhai xa nt'ode yá noya'u.

Haha gatho maxogue ra ximhai xa njabu.

¹⁹ Ma'na'qui dí ma: ¿Ha gue himbi unga nguenda ya me Israel? Haha, bi unga nguenda, ngue'a ra Moise bi ma rá muudi gue Ajua bi 'nena:

Nugui ma ga japi nú'u ya ja'i hingo ma hnini hma, y nu'ahu ma da zot'a ri muuihu por gue'a.

Por nuya japi ma ga umba ya 'ñamfadi gá ja'i, nu'ahu ma da bø ri cuehu.

²⁰ Nepu ra badi Isaia himbi ntsu bi ma gue Ajua bi 'nena njaua:

Nu'u himi hongagui go gue'u bi zacagui, ha nu'u himri 'nanigui dá ma dá tsudiga'u.

²¹ Nehe bi 'nena de ya me Israel gue Ajua bi 'nena njaua: "Nugui hindá tsaya dá zofo nuya ja'i pa xa nobrihma, pe nu'u himbi ne bi 'yode ngue'a xi ya ts'o'yode ne ya not'e."

11

Ajua bi huahna 'raya me Israel hangue nu'u bi mpøhø

¹ Nu'bu, ¿ha gue ga beñhu gue Ajua xa hyepu rá hnini? ¡Hina, hinhyamu! Ngue'a nequi drá me Israel stí 'ñehe de yá ja'i ra Benjami de rá ji ra

Abrá. ² Ajuá hinxá zogui rá hnini nú'á bi 'ñembi gue go rá hnini'á de rá mudi. ¿Ha gue hinguí pahá te mangá ra Macea T'ofo habá mā de ra Elía, gue nu'á mi manbabí ra hnini de Israel co Ajuá? Ne bi 'ñena njaua: ³ “Ma zi Hmu'i, nuna hnininá xa hyop'a'i gatho ri 'mehni, ne xa huata gatho ri ata. Y de gatho nú'á to'o mi camfri'i hónsegui dí pongui, y nu'á xi honi hanja da hyogaguihmá.” ⁴ Nu'bá Ajuá bi dátuabi njaua: “Dí pe'tsitho yoto 'mo ya 'ñøhø pa da nsundagui, nú'á hinxá ndandiñahmu ja rá thandi ra c'oi Baal.” ⁵ Nehe njabá nuya pabya xa gohi hónse 'na zi tui ya me Israel nú'á xa huahna Ajuá co rá hñoja'i. ⁶ Y 'bá bi huahni co rá hñoja'i, nu'bá hingue po yá 'befi øt'e'á. 'Bá di gue'á dega 'befi hma, nu'bá Ajuá hindi øt'e co rá hñoja'i.

⁷ Xibya ¿te ga beñhá de nú'á thogui ya me Israel? Nu'á ya me Israel mi ndunthi, himbi zádi hanja da za da 'mái xá hño co Ajuá, pe nu'á 'na tui xqui thahni, nu'á hā, bi za bi 'mái xá hño ja rá thandi Ajuá. Y nu'á ya me Israel mi ndunthi, bi meguibí yá mfeni, y himbi ne bi gamfri nú'á bi mangá Ajuá. ⁸ Ngu xa nt'ofo ja ra Macea T'ofo: “Ajuá bi japi'á bi mpumfri, bi japi bi ngoda pa hinda hyandi, nehe bi japi bi ngogu pa hinda 'yøde asta mapaya.” ⁹ Y ra Davi bi mā de ya japi xqui t'umba ya me Israel, bi t'ents'ua ra 'ñá ne bi 'ñena njaua:

Nuyá mexa da 'bø'tsuabi gue'á da ngu 'nara xit'á
ne 'nara trampa habá da zo'á,

y ja da japini da gut'i nú'á tu'á.

¹⁰ Dá njot'a yá da'á pa hinda hyandi,
y dá ndoqui nzantho co yá 'bats'i ri du.

Ajuq̄ hinxa 'medi pa nzantho nurá hmate co ya xodyo, hangue nū'✉ hingyá xodyo rí 'ñepi da su yá jamfri

¹¹ Nu'bá, xi nū'✉, ¿ha gue xa 'b̄etuabi rá hmate Ajuq̄ pa nzantho po yá 'ñajamfri? ¡Hina, hínhyá'm✉! Pe po yá nts'o'yøde'✉ bi z✉ ra mpøhø gatho ma'ra ya hnini, pa njab✉ da nuhu yá mfeni ya me Israel pa da yopa hñani'✉ ra japi ngu nū'✉ xa hñanga ma'ra ya hnini hingyá xodyo. ¹² Ya gue po rá nts'o'yøde ra hnini Israel bi nja ra hñø pa gatho ya meximhai, ne bi nja 'nara dñanga japi pa nu ma'ra ya hnini hingyá xodyo, nu'bá ¡tengu hma ra japi da hñanga nū'✉ hingyá xodyo nū'✉ ra pa ya xodyo da gamfri Ajuq̄!

¹³ Nú'ah✉ hingyá xodyoh✉, ja'✉ dí ne ga xi'ah✉. Ajuq̄ bi hñuxcagui dega apostol pa gue'ah✉ nū'ah✉ hingyá xodyoh✉, hangue dí e'tsua rá nsu ma 'befi ¹⁴ pa xahma da za ga nupa yá mfeni 'ra de nū'✉ ma mixodyo'be da ne da hñanga nehe nū'✉ ra japi xcá hañh✉, ne da mpøhø'✉. ¹⁵ Ya gue Ajuq̄ bi hyεp✉ ya xodyo ne go bi japi gatho ya meximhai ngue'✉ bi 'yøt'e pa bi za bi 'mwi xá hñø con gue'✉, nu'bá ¡tengu ra japi ma da umbabi'✉ nu sta yopa munts'a ya xodyo ma'na'qui! Ne nura japi'✉ go gue'✉ 'nara 'ra'yo te. ¹⁶ Nu'b✉ Ajuq̄ bi huahna ya m̄edi xita de ra hnini Israel pa dyá meti'✉, nu'bá gatho ra hnini Israel go rá m̄etitho Ajuq̄, nja ngu 'nara 'bai gá za, 'b✉ Ajuq̄ ri japa yá 'y✉, nehe yá 'yeza njapi, y nehe nja ngu ya hme, 'b✉ ra m̄edi hme njapi, nu'bá gatho ra bola j̄uni njapi.

¹⁷ Ngu 'nara 'bai gá hoga olivo da ts'εcua 'nará 'yeza ne da cueta 'nará 'yeza ra mb̄anga olivo pa

nu'á da zipa rá ngui rá 'yá nū'á ra hoga olivo, njabá nehe 'raya xodyo bri t'eque de Ajuá ne nū'ahá hingyá xodyohá go xra hmunts'a'i'há pa dyá hnini'i'há Ajuá nehe, ne xcá hñaníhá yá japi Ajuá. ¹⁸ Masque'á oxqui ndanguihá de ya xodyo, ngue'á guí padihá gue hingo ya 'yéza ri umba ra te yá 'yá ra za, nuya 'yá go gue'á ri umba ra te ya 'yéza.

¹⁹ Nu'ahá ma gui 'ñenahá: "Ya 'yéza bri ts'equi pa bi za bri juetcahá." ²⁰ Majuáni, bri t'eque'á, pe bri t'eque ngue'á himbi ne bi gamfri'á. Ha nu'ahá ya rá hnini'i'há Ajuá ngue'á guí camfrihá. Hangue oxqui ndanguihá. Nu'á gui 'yóthá, tsuhá Ajuá. ²¹ Nu'bá Ajuá xa castiga ya xodyo nū'á to'o ngu ya 'yéza hingá njuete, nehe nū'ahá hingyá xodyohá y guí njahá ngu ya 'yéza xa njuete, da za da castiga'i'há nehe. ²² Hangue dá zo ri mfenihá nū'á bi 'yóte Ajuá, njabá ngu ra hoja'i, njabá ra záte nehe. Bi nhyoja'i con gue'ahá, ha nu'á ya xodyo bi nts'o'yóde, bi 'ueque'á. Hangue nu'á mahyoni gui 'yóthá, sigui gui 'báhá ja rá hñojá'i, ngue'á nu'bá hina, da 'uec'a'i'há nehe. ²³ Y nehe nuya xodyo nu'bá hinda sigui yá 'ñajamfri, nu'bá dra yopa cuete ja ra 'bai gá olivo habá mi tógue'á, ngue'á Ajuá ja rá ts'edi pa da yopa cuete'á. ²⁴ Ngue'á 'bá nū'ahá hingyá xodyohá ngu gyá 'yézahá de 'nara mbanga olivo, xa ts'ec'a'há de ri 'baihá, y bi za bri juet'ahá ja ra hoga olivo masque nu'ahá grá mbanga olivohá, jxihmá ya xodyo gue go gue'á ya 'yéza yá mëti ra hoga 'bai gá olivo, ma'na da za da ncuite ma'na'qui ja rá 'bai!

Rá ngats'i ma da mpøhø ra hnini de Israel

²⁵ Zi cuhu, dí ne gui paqdihu nuna mfadi xqui nt'agui hmahqa. Dí ne gui paqdihu pa hingui beñhu gue honse'ihu xa huahn'ahu Ajuq. Pahu gue masque Ajuq xa japi xa megui yá mfeni ndunthi ya me Israel, pe 'ra de gue'u xa me'tsitho ja rá hnini'q. Pe hingue pa nzantho ma da megui yá mfeni, honse asta hinda zoxa ra 'bede de nuya ja*i* hingyá xodyo nu'u ma da mpohh. ²⁶ Nepu de gue'q gatho ya me Israel ma da mpohh. Ma da nja ngu xa t'ofo ja ra Maca T'ofo ne ena:

Nuni Sión nu'q rá hnini Ajuq ja ma drí 'ñehni ra
Ñante

nu'q ma da xacuabi yá ts'ot'øt'e ya me Israel nu'u
yá ja*i* ra Cobo.

²⁷ Y nu xcrá xacuabi yá ts'oqui'u,
ya stá cumpli ma cohi nu'q stá cohi con gue'u.

²⁸ Pa da za da ntanga ra maca hogu t'øde ja ma'ra ya hnini ngu xa beni Ajuq, nu'q xa hyanda ya xodyo ngu yá ncontra'q, pa go da jap'a'ihu nu'ahu hingyá xodyohu. Pe Ajuq maditho ya xodyo po rá ngue yá xita'u nu'u bi huahni'q. ²⁹ Ajuq hingui pata rá mfeni. Nu'q da uni, hinda ma da hñaqui, ne hinda ma da hyepu nu'u to'o xa huahni'q.

³⁰ Nu'ahu hingyá xodyohu hingüí camfrihmahu Ajuq, pe nubyá co rá nthecate Ajuq bi jap'a'ihu ngue'q ya xodyo himbi ne bi gamfri ra zi Hmu Jesucristo. ³¹ Nubyá nuya xodyo bi 'ñagamfri, pe bi njabu pa 'mefa, co rá nthecate Ajuq da japi'u ngu bi jap'a'ihu. ³² Njabu Ajuq bi zotho gatho co yá 'ñajamfri, gue dya xodyo gue hindya xodyo, pa 'mefa da huequi'u mahyegui.

³³ ¡Xi ra d_{ang}ui rá mfadi Aju_a, ngue'_a p_{adi} gatho nú'_a t'øt'e, y p_{adi} hanja da 'yøt'e gatho nú'_a go da ne! Hinda za to da b_{adi} gatho nú'_a te beni Aju_a, ne hinda za to da b_{adi} hanja øt'e nú'_u ya d_{anga} 'b_{efi} øt'e'_a. ³⁴ “¿To'o gue'_a patuabi rá mfeni Aju_a? y ¿to'o gue'_a xa 'yo'mbabí rá 'ñu'_a? ³⁵ Y ¿to'o 'met'o xa nja te xa umbabi Aju_a, pa njab_u Aju_a da co'tsuabi'_a?” ³⁶ Nguetho go guese'_a bi hoqui gatho nú'_a te ja, y gatho o ja rá 'ye'_a, y gatho'_u pa rá nsunda'_a. Y nu'_a drá nsunda pa nz_{an}tho. Njab_u gue'_a.

12

Ga umf_u Aju_a gatho ma teh_u pa ga p_{eph}_u ngu ne'_a

¹ Nubyá, ma zi cu'ih_u, xcá hyanth_u rá nd_{ang}ui rá nthecate Aju_a xa 'yøtcah_u. Hangue dí b_{ante}'ih_u gue gui daph_u Aju_a gatho ri teh_u. Gue'_a 'nara hñ_a'ti strá nt'axi ngu nú'_a ri ho'_a, ngue'_a nu'b_u guí øth_u njab_u, guí x_{oc}ambeni_u Aju_a co ri corasoh_u. ² Oxqui t_{en}bah_u yá 'm_{ui} nú'_u ya ja'i 'yo ja ra ts'oqui. Nu'_a gui 'yøth_u, tenda ri 'ra'yo mfeni_u pa njab_u xi gui 'b_{uh}'nara 'ra'yo 'm_{ui}, y 'b_u gui njah_u ma gui patuah_u nda'_a rá paha Aju_a gui 'yøth_u, y nú'_a rá paha'_a gue'_a nú'_a gui 'yøth_u nú'_a xá hñ_o ne nú'_a ri ho'_a, ne gui 'b_{uh}xá hñ_o ja rá thandi'_a.

³ Aju_a xa 'racagui nuna ra nsu dega apostol po rá hñ_oja'i, hangue ma ga xi'ah_u nda'_a rí 'ñepi gui 'yøth_u. Oxqui ma gui beñh_u gue gyá d_{ang}uih_u y masque hina. Benih_u xá hñ_o ne hyandas_u hangu rá ndunthi ri jamfrih_u nú'_a xa 'ra'ah_u Aju_a cada 'na de gue'ah_u. ⁴ Ngue'_a nja ngu ma ndo'yoh_u

dí pe'tshu ndunthi ya xeni pe gatho ya xeni hingue 'nada yá 'befi pefi. ⁵ Njabu nehe masque dí ndunthihu, pe dí 'nada ra ndo'yohu co ra Zidada Jesucristo, y gatho núju ngu dyá xenihu de 'nada ra ndo'yo.

⁶ Ne 'rama'na'ño ya mfadi ne ra ts'edi xa 'racaguihu Ajua po rá hñoja'i'a pa ga pefihu nú'a ra 'befi xa 'racaguihu. 'Bu 'nara cu xa t'umbabi 'nara ts'edi pa da manba rá noya Ajua, dá maña'a ngu rá ndunthi ra jamfri pe'tsi'a. ⁷ Nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da mfaste, dá mfaste. Ha nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da nxahnate, dá nxahnate. ⁸ Nu'a tó'o xa t'umba ra mfadi pa da unga ra ts'ofo, dá nzote'a, ha nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da unga 'nara mfats'i, dá uni con gatho rá mui. Nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da nda, dá nda con gatho rá mfeni, ha nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da mats'i nú'u to'o othobi, dá mats'i con gatho rá mui.

Nú'a rí 'ñepi da mefi ra gamfri

⁹ Dá nja ri hmatehu pa gatho ya ja'i, pe hingue de maxots'etho. Ùtsahu nú'a xá nts'o, y tenhu nú'a xá hñó. ¹⁰ Mádihu 'na ngu 'na co ra hmate nú'a xa 'ra'ahu Ajua ngue'a gyá cuhu, ne 'ñumbahu ra t'equ'ei 'na ngu ma'ná.

¹¹ 'Yøthu ri 'befihu con gatho ri ts'edihu. Ostí ma da zu'ahu ra ndahñei. Pepabihu ma Zidadahu ra Jesucristo con gatho ri muihu.

¹² Johyahu ngue'a guí tø'mhu ma gui 'buhu ja rá nsunda Ajua. Tsethu gatho ya ts'othogui, ne oguí tsayahu gui 'yaphu Ajua.

¹³ Faxhu ya cu nú'u hingui tsupi, ne umfu ntsaya nú'u to'o tsøñ'a'ihu.

14 'Yaphh Ajuq da mats'i nú'h to'o ø't'ahh ra nts'o'mui, oxqui tsañhh'u.

15 Johyahh co nú'h to'o ri johya, ne nzonihh co nú'h to'o zoni.

16 'Buhh mahyeggui co 'nadra hmate, oxqui 'ñets'ihu nixi gui 'ueguehh de ya zi hyoya cu. 'Yohh mahyeggui con gue'h. Oxqui beñhh de ri mfenisehhu gue gyá bámhyahu.

17 Oxqui ø'tuahh ra nts'o'mui nú'q to'o da 'yø't'ahh ra nts'o'mui. Nu'q gui 'yøthh, gui jamasuhh gui 'yohh xá hñó ja yá thandi gatho ya ja'i. **18** 'Yøthh 'nara ts'edi asta habh da za pa gui 'buhh 'nara hogg'mui con gatho ya ja'i. **19** Ma zi hmadi cu'ihu, oxqui co'tsuahh nú'q da 'yø't'ahh ya ts'o'mui, tsocuathohh Ajuq, ngue'q Ajuq ma ja ra Maća T'ofo ne ena: "Nugui honsegui tsa ga co'tsuabi nú'h to'o øt'a ra nts'o'mui, nugui go ga unga ra njut'i." **20** Nehe ena njaua: "Nu'bu ri ncontra tshu ra thuhu, umbabi te da zi, ha nu'bu tshu ra nduthe, umba ra dehe da zi. Nu'bu gui 'yøt'e njabh, nu'bu nu'q da ntsø'mi ndunthi." **21** Oxqui hoñhh hanja gui 'yøthh 'nara 'ñh. Gatho nú'q to'o da 'yø't'ahh 'nara 'ñh, co'tsuabi co 'nara hñó, y njabh ma gui ntatehh de ra 'ñh.

13

1 Gatho ya ja'i rí 'ñepi da 'yøte nú'h to'o haq ra ts'utbi, ngue'a go Ajuq xa hñuxa gatho ya ts'utbi ja ra ximhai. Nehe go gue'q xa hñuts'i nú'h to'o haq ra ts'utbi. **2** Hangue nu'h tó'o nø'tua ra ts'utbi, go gue'h nø'tua nú'q xa manda Ajuq nehe. Y nu'h tó'o nø'tua ra ts'utbi, go honse ra castigo. **3** Ya nda hinxa thuts'i pa da zu nú'h to'o øt'e xá hñó, nu'q

xa thuts'i pa da zu nú'ʉ to'o hingui ḥt'e xá hñō. Hangue nu'bʉ hinguí nehʉ te da xi'ahʉ nú'ʉ to'o ha ra ts'utbi, nu'bʉ 'yøthʉ gatho nú'aq xá hñō, y njabʉ nu'ʉ da ñamañho de gue'ahʉ. ⁴ Nu'ʉ go gue'ʉ yá 'bego Ajuaq pa ri hñohʉ. Pe 'bʉ gui 'yøthʉ nú'aq hingui ho, rí 'ñepi gui tsuhʉ'ʉ, ngue'aq nu'ʉ ha ra ts'edi pa da castiga'ihʉ, ngue'aq Ajuaq go gue'aq xa hñuts'i'ʉ pa da castiga gatho nú'ʉ to'o hingui ḥt'e xá hñō. ⁵ Hangue mathoni gui 'yøtehʉ'ʉ, ne hingue hønse pa hinda castiga'ihʉ, nehe pa gui 'yøtehʉ nú'aq xi'ahʉ ri mfenihʉ. ⁶ Hangue nehe dí juthʉ ya njut'i ja ra gobierhnu, ngue'aq nu to'o ha ra ts'utbi go yá mεfi Ajuaq, ne nu'ʉ xi ri 'ramanu da mεfi nuna 'befinə.

⁷ Ju'tuabihu gatho nú'ʉ to'o guí tuphʉ. Jut'a ri cotahʉ, jut'a ri rentahʉ. Nu'ʉ tó'o rí 'ñepi gui umfʉ ra t'equ'ei, umfʉ, ha nu'ʉ tó'o rí 'ñepi gui numansuhʉ, numansuhʉ. ⁸ Oto guí tuphʉ ni 'nara thai, hønse gui beñhʉ gue rí 'ñepi gui mádihʉ 'na ngu ma'na, ngue'aq nu'aq tó'o mǎdi rá miqu'eiui ya bi cumpli ra ley. ⁹ Nu'ahʉ guí pahʉ ya hmanda nú'ʉ manga ra ley ne ena: “Oxqui ntsinga medinthati, oxqui hñote, oxqui mpe, oxqui jʉ'tsua ya nc'uamba ri miqu'eiui, oxqui hyøcua nú'aq pe'tsa ri miqu'eiui.” Pe nuya ya hmundaya ne nú'ʉ ma'ra ya hmanda, gue'aq mahyøgui nú'aq ra hmanda ena: “Mǎdi ri miqu'eiui ne su ngu grí nsu sehe.” ¹⁰ Ngue'aq nu'aq tó'o pe'tsa ra hmate, hingui ḥt'uā ra nts'o'mai rá miqu'eiui, hangue nu'aq tó'o pe'tsa ra hmate go gue'aq ri cumpli ra ley.

¹¹ De dí ḥthʉ gatho núya ngu dí xi'ahʉ, ga beñhʉ de nuya ya pa dí 'buhʉ ne ga japhʉ da nu

ma mfeniha, ngue'ä ma Zidadahä ya ma'na 'bäi
guetbä de nú'ä ndá camfrihä pa e da ñangaguihä
de nuya ts'othogui dí thohäua ja ra ximhai. ¹² Ya
'yo rí thogui ra 'bexuu, 'yo rí mœca ra xudi.
Hangue mathoni ga tsoguihä ya ts'o'bëfi dega
'bëtsa ngu nú'ä øt'a ya ja'l'i dega xuui. Ya ga hñiocjä
pa ga øthä ya hoga 'bëfi dega pa, ngu ri hñoca 'nara
soldado pa da ma ja ra tuhni. ¹³ Ga 'yohä ngu
rí 'ñehe ngu nú'ä 'yo dega pa, hinga maha habä
ja ya ngo dega tixfani, nixi ga ntixfanihä. Hinga
hñuxhä co nú'ä to'o hingue xi ma 'bëhñähä, nixi ga
'yohä ja ma'ra ya ts'ot'øt'e. Hinga 'ñøt'atuhnihä,
y nixi ga ne ga nsehëhä. ¹⁴ Nu'ä ga øthä hä, ma
ga honbahä rá mfats'i ra Zidada Jesucristo pa ga
'yohä ngu bi 'ñö'ä, y hinga hoñhä hanja ga øthä yá
hne ma ndaxjua 'mäihä.

14

Hinda za to da nöni yá cu

¹ Umfä nsequi da 'mäi ja ri nijahä nú'ä to'o otho
ndunthi rá jamfri, pe hingue pa gui ntsanoyahä
con gue'ä de nú'ä ya mfeni xa gä. ² Ngue'ä 'ra
camfri gue tsa da zi gatho nú'ä ja te da ts'i; ha nu'ä
ma'ra to'o otho ndunthi yá jamfri hingui ne da zi
nu'äraza, hönse ya zi c'ani. ³ Nu'ä to'o tsi gatho
nú'ä te ts'i, odi ätsa nú'ä to'o hingui tsi. Ha nu'ä
to'o hingui tsi gatho nú'ä te ts'i, odi 'yø de nú'ä to'o
tsi, ngue'ä nu Ajuä bi 'yøt'a rá båtsi nu mi camfri'ä.
⁴ ¿To'o'ihä pa guí 'yøbihä rá 'bego ma'na ra ja'l'i? ¿Ha
hinguí pähä gue nurá hmu nú'ä ra 'bego'ä go gue'ä
da mä ua 'yo xá hño ua hina? Y njabätho nehe
nuya cu'ä, go guesé Ajuä ma da mä ua xá hño o

hingui ho nú'q̄ øt'e'ʉ, hangue nu'á ma da 'm̄hi xá hñ̄o ja rá thandi Ajuq̄ ngue'q̄ go guese'q̄ ja rá ts'edi pa da mats'l'ʉ.

⁵ 'Ra camfri gue mathoni da thahna 'raya pa pa dra s̄ocambeni Ajuq̄, ha nu ma'ra camfri gue gatho ya pa rí 'ñepi da thandi mahyegui. Cada 'na rí 'ñepi da b̄adi xá hñ̄o de nú'q̄ te beni. ⁶ Nu'ʉ tó'o ri jamasu de ra pa, øt'e njabʉ pa da ho ra Zidada, ha nu'ʉ tó'o hini jamasu de ra pa, nehe øt'e njabʉ pa da ho ra Zidada. Y nu'ʉ tó'o tsi gatho nú'q̄ te ts'i, nu'á tsi pa rá nsunda Ajuq̄, ngue'q̄ ri umba njamädi Ajuq̄. Ha nu'ʉ hingui tsi gatho nú'q̄ te ts'i, nu'á øt'e'ʉ pa rá nsunda Ajuq̄, y umba njamädi Ajuq̄ nehe.

⁷ Ngue'q̄ ni 'na de guecjʉ hindí tehʉ pa ga øthʉ nú'q̄ go ga nesehʉ, y nu xcrá tuhʉ, hingo nú'q̄ ra ora go ga huansəhʉ. ⁸ Ngue'q̄ nu'bʉ dí tehʉ dí ohʉ ja rá 'yε ra Zidada ne dí 'bʉhʉ pa rá nsunda'a, y nu'bʉ ga tuhʉ guet'atho dí ohʉ ja rá 'yε ne dí 'bʉhʉ pa rá nsunda'a. Hangue nujʉ, nzəntho dí ohʉ ja rá 'yε gue gra tehʉ gue hina. ⁹ Ngue'q̄ pa guehna bi du ra Zidada Jesucristo y bi yopa nte pa bi Hmu de nú'ʉ te y de nú'ʉ xa du.

¹⁰ Hangue nu'ahʉ ¿pa te guí 'yø ri cuhʉ? O ¿pa te guí utsahʉ ri cuhʉ? Ngue'q̄ nu xcrá tuhʉ gathoguihʉ ma ga 'baihʉ ja rá thandi ra Zidada pa go da hñəbgahʉ nguenda'a. ¹¹ Ngue'q̄ ma da njabʉ ngu xa t'ofo ja ra Mäca T'ofo ne ena:

Nugui drá Ajuq̄ dí te, hangue ma da njabʉ nú'q̄
ma ga mä nubyā, gue gatho ya ja'i ma da
ndandiñəhmu ja ma thandi,

ne da x̄ocambenigu.

¹² Hangue cada 'na de guecseh ma ga dapheh nguenda Ajua.

Ga nsuseheh pa hinga japheh ma cuheh da 'yøt'a 'nara ts'oqui

¹³ Hangue hinga 'ñøheh 'na ngu ma'na. Nu'q ga øtheh hq, ma ga nsuseheh pa hinga japheh ma cuheh da 'yøt'a 'nara ts'oqui. ¹⁴ Nugui dí paqdi xá hñó gue gatho nú'q ja da ts'i hinxá nts'o, ngue'q njabeh xa 'ñutcagui ra Zidada Jesucristo. Pe nu'q tó'o beni gue xá nts'o 'nara t'øt'e nú'q ts'i, pa nú'q to'o beni njabeh hq, xá nts'o. ¹⁵ Hangue nu'beh guí tsi 'nara t'øt'e nú'q beni'q ri cu gue hingui ho da ts'i, y njabeh da du rá mui, nu'beh nu'i ya hingui 'yo co ra hmate. Oxqui tsi 'nara t'øt'e nú'q da japi da 'medi ma'na, ngue'q nehe po rá ngue'q bi du ra Zidada Jesucristo. ¹⁶ Hangue oguí honi pa hanja da hñama'ñeh'i, masque nu'i guí beni gue xá hñó nú'q guí øt'e. ¹⁷ Nújeh dí 'behheh ja rá hmanda Ajua, hingui oda ma mfeniheh ya hñuni nixi ya ts'ithe. Nu'q oda ma mfeniheh, nú'q ga 'yoheh xá hñó, ne ga 'behheh te rá entho, ne ga johyaheh co nú'q ra johya ri 'racaguiheh ra Maca Ndahi. ¹⁸ Y nu'q tó'o pepa ra Zidada Jesucristo co nuya hoga 'befiy*a*, Ajua ri ho'q. Nehe ya ja'i ma da hyandi gue 'yo xá hñó'q.

¹⁹ Hangue ga øtheh nú'q faxcaguiheh pa ga 'behheh 'nara hoga'mui 'na ngu ma'na, ne pa ga ntetua jamfriheh 'na ngu ma'na. ²⁰ Oxqui ts'ocua rá 'befi Ajua por nú'q te gui tsi. Xi majuqani gatho nú'q te ts'i xá nt'axi, pe hingui ho gui tsi nú'q gui japi da nts'oca ri cu. ²¹ Xá hñó hingui tsi ra ngø, nixi gui tsi ra vinu, nixi gui 'yøt'a ni 'nara t'øt'e nú'q gui japi da ts'ocua rá mfeni ri cu pa da zo ja ra ts'oqui o pa

da ts'ocua rá jamfri. ²² Nu'bꝫ guí camfri da za gui tsi gatho nú'a te ts'i, nu'bꝫ ze ri jamfri guí pe'tsi ne paseui Ajuꝫ. Nu'a tó'o beni gue xá hñó nú'a ñot'e, ne 'mefa hinda ma da dñahꝫ de nú'a xa 'yøt'e, go gue'a njapi ngue'a padí gue xa 'yøt'e xá hñó. ²³ Pe nu'a tó'o ri dñahꝫ de nú'a te tsi, nú'á tu ra thai, ngue'a hingui tsi co rá jamfri, y gatho nú'a dí ñothꝫ ne 'bꝫ dí camfrihꝫ gue hinxá hñó, gue'a 'nara ts'oqui.

15

'Yøthꝫ nú'a da ho ri miqu'eihꝫ

¹ Nújꝫ dí zedihꝫ ja ma jamfrihꝫ, rí 'ñepi ga pahꝫ hanja ga tsetuahꝫ ya mfeni xa gꝫ nú'u ts'utho yá jamfri, y hinga ñothꝫ nú'a go dí nesehꝫ. ² Cada 'na de guecjꝫ ga ñothꝫ nú'a da ho ma miqu'eihꝫ pa yá hñó'u ne pa da te yá jamfri. ³ Ngue'a nehe sehe ra Zidada Jesucristo himbi 'yøt'e nú'a go rá paha sehe. Nu'a bi zetuatho yá 'mái nú'u to'o mi utsa'a, ngu enga ja ra Måca T'ofo habꝫ bi sipa Ajuꝫ ne ena: "Stá tsetuatho yá nt'utsate nú'u to'o ri utsa'i." ⁴ Ngue'a gatho nú'a bi t'ofo maya'bꝫ ja ra Måca T'ofo, bi t'ofo pa ma nt'utuatehꝫ, pa njabꝫ ngu nú'u bi zeta maya'bꝫ y ngu bi thu'mba yá mui'hꝫ, njabꝫ ma da thubga ma muihꝫ nehe pa ma'na da ndangui ma nthø'matehꝫ. ⁵ Nubyá nu Ajuꝫ to'o faxcahꝫ pa ga ntsetuahꝫ ne 'racjꝫ ra humái, dá 'yøt'e pa gui 'buhꝫ co 'nada ra mfeni ngu bi 'ñutcahꝫ ma zi Hmuhꝫ ra Jesucristo, ⁶ pa njabꝫ co 'nadra mfeni ne 'nadra jahñá gui nsundahꝫ Ajuꝫ ra Dada nurá Dada ma Zi Hmuhꝫ ra Jesucristo.

Bi sipabi ra måca hogá t'øde nú'u hingyá xodyo

⁷ Hangue numahñohh 'na ngu ma'na, ngu bi núgaguihu ra Zidada Jesucristo pa rá nsunda Ajua.

⁸ Dí ma gue ra Zidada Jesucristo bi 'ñe bi mepabi ya xodyo pa bi cumpli yá hña'ti Ajua nú'u xqui ña'tuabi ndu yá xita'u, y njabu ra Zidada Jesu bi 'ñudi gue Ajua ót'a gatho ngu nú'q ma. ⁹ Nehe bi 'ñehe pa ya ja*'i* hingyá xodyo da nsunda Ajua po rá nthecate, ngu xa t'ofo ja ra Maca T'ofo ne ena: Ja ya ja*'i* hingyá xodyo nugui ma ga manga tengu rá ndangui ri thuhu,

y ja ga tu't'a'ini ya jahña.

¹⁰ Nehe enga ja ra Maca T'ofo:

Nú'ahu hingyá xodyohu, johyahu mahyegui co rá hnini Ajua.

¹¹ Nehe ena:

Nsundahu Ajua gatho nú'ahu hingyá xodyohu guí 'buhu ja gatho rá nguni ra ximhai.

ne xøcambenih'q po yá danga t'ót'e.

¹² Nehe ra bədi Isaíá bi 'yofo ja ra Maca T'ofo ne ena njaua:

Ma da 'mu 'nara t'u de yá ja*'i* ra Isaí rá dada ra Davi, y nura t'u'q ma da ndaja ya ja*'i* nú'u hingyá xodyo, y nú'u ma da gamfri*'q*.

¹³ Ajua nú'q to'o 'racju ra hoga nthø'mate, dá 'ra'ahu ndunthi ra johya ne ra hmetho ja ri corasoh po ri jamfrihu, pa njabu ma'na da ndangui ri nthø'matehu po rá ts'ɛdi ra Maca Ndahi.

¹⁴ Ma zi cu'ih, dí camfri gue xi ja ndunthi ri hñoj*'ih* ne ja ndunthi ri mfədihu y tsa gui nzofohu 'na ngu ma'na. ¹⁵ Masque njabu, pe nugui dí resga dí op'a'ih pa ga yopa ben'ahu 'raya t'ót'e ngu nú'q ya xcá pədihu. Dí ót'a njabu pa ga cumpli nú'q ra 'bəfi xa 'racagui Ajua po rá hməte*'a*.

16 Ngue'á nu'á bi hñuxcagui pa ga pεpabi ra Zidada Jesucristo pa ga zo ya ja'i hingyá xodyo, pa ga xipabi'ú rá hoga noya Ajuá, pa njabu nugui da za ga udi'ú ja rá thandi Ajuá ngu'nara hñá'ti xá nt'axi ngu ri ho'á nú'á xa xáca ra Macea Ndáhi.

17 Hangue po ra Zidada Jesucristo da za ga 'ñets'i de nú'á ra 'bεfi xa 'racagui Ajuá. **18** Hiní 'ñepcagui ga 'ñets'i de nú'á xa 'yøt'a ma'ra pa bi gamfri ya ja'i hingyá xodyo. Pe dí padi gue ra Zidada Jesucristo xa mpefi ja ma noya ne ja ma 'bεfi pa bi gamfri ndunthi de gue'ú. **19** Ra Zidada Jesucristo xa 'raca ra ts'edi pa stá øt'a ndunthi ya milagro, ne stá hanpa rá ts'edi ra Macea Ndáhi, hangue xa za stá māngā ra macea hoga t'øde de ra Zidada Jesucristo maxøgue ja gatho ya hai desde Jerusalé asta ra hai Ilirico. **20** Hangue njabu nugui stá øt'a ra ts'edi pa ga ma ga māngā ra macea hoga t'øde habu hinxa t'ødetho de ra Zidada Jesucristo pa hinga mpefi habu ya xa mpe ma'ra. **21** Guet'á nehe māngā ra Macea T'ofó ne ena:

Nú'ú hinxqui siphtho de Ajuá,
y nú'ú hinhyá'mu xqui 'yøde, go gue'ú ma da 'yøde
ne da bádi.

Ra apostol Pablo beni da ma Nroma

22 Hangue njabu astabya hinxa za stá mabu.
23 Pe nubyá nguetho ya dá juadi ma 'bεfi ja nuya hnini de guecua, y ngue'á pe'tsa ndunthi ya jeya stá ne ga mabu ga tsøñ'ahbu, **24** hangue dí tø'mi gue 'nitho ga thogui ga tsøñ'ahubu má 'ñu nu gráma Spaña, y ga johya ndunthi ga 'bái con gue'ahbu. Nepu de gue'á dí tø'mi gue gui nexcaguihu de guepu pa ga thogui gráma Spaña. **25** Pe nubyá

ma ga ma pa Jerusale pa ga ha'tsuabi 'nara mfats'i nuya zi cu de guehni. ²⁶ Ngue'ä nuya zi cu de guehni Macedonia ne de guecua Acaya co 'nara paha bi unga 'nará mfats'i'ü pa ga ha'tsuabi nuya zi hyoya cu bí 'bähni Jerusale. ²⁷ Nuya cu me Macedonia ne ya cu me Acaya bi beni gue mri 'ñepi'ü da 'yø'tuabi njabü'ü, ngue'ä nu'ü hingyá xodyo ne xqui hñani ra mpøhø po yá noya ya xodyo, hangue rí 'ñepi'ü da maxa ya xodyo nehe co ya hñó de ra ximhai. ²⁸ Hangue nu xcrá juadi ga pe nuna 'bëfinä pa ga tsocuabi nuna mfats'i ya cu me Jerusale, ja grá thopü ga tsøñ'ahü má 'ñu nu xcrá ma Spaña. ²⁹ Y dí padi gue nú'bü xcrá tsøñ'a'ihübü, ra Zidada Jesucristo ma da jüp'a'ihü ndunthi ngue'ä ma ga zo'ahü de rá noya'ä.

³⁰ Nubyá, zi cuhü, dí bante'ihü de rá thuhu ma Zidadahü ra Jesucristo y po rá hmåte ra Måca Ndåhi ri 'racjü 'na ngu ma'na, gue gatho'ihü gui faxcaguihü gui 'yaphü Ajuä por guequi. ³¹ 'Yaphü Ajuä pa nu'ä da ñangagui de ya me Judea nú'ü hingyá gamfri, gue ya zi cu nuni Jerusale da hñani co 'nara johya nura mfats'i ma ga tsocuabi, ³² pa njabü 'bü gue'ä rá paha Ajuä ga tsøñ'a'ihü co 'nara johya, ne ga tsaya ts'ü con gue'ahü. ³³ Ajuä nú'ä faxcahü pa ga 'bähü te rá entho, dá 'mái con gatho'ihü. Njabü gue'ä.

16

Ya nzénjua

¹ Ra Febe go gue'ä 'nara hoga nju, ne ja rá nsu, ngue'ä gue'ä 'nara maste de ya gamfri me Cencrea. ² Hangue umfü ntsaya co ra t'equ'ei ja ri

hmunts'ihh, ngu rí 'ñep'a'ihh nú'ahh gyá gamfrihh, y faxhh'a de nú'a te da 'yø'tua ra 'bedi, ngue'a nu'á xa maxa ndunthi ya ja'l'i y necagui xa maxcagui nehe.

³ Fat'ajuahhbh ra zi nju Prisila ne ra zi cu Aquila. Nu'á xi bi maxcagui ndunthi ja rá 'befi ra Zidada Jesucristo. ⁴ Nu'á mi resga da unga yá te por guequi, hangue hingo sehegui dí jamadibi'h, ne gatho nú'h ya cu hingyá xodyo nehe'h ri jamadibi'h. ⁵ Fat'ajuahhbh nehe nuya zi cu ri munts'a ja rá ngu nú'a ra nju Prisila y ra cu Aquila. Fat'ajuahhbh nehe ma hmaca cuhh ra Epeneto, nú'á go gue'a ra madi bi gamfri ra Zidada Jesucristo nuua Acaya. ⁶ Fat'ajuahhbh ra nju Mala, nú'á xi xa max'a'ihh ndunthi. ⁷ Fat'ajuahhbh ra cu Andronico y ra cu Junio, nú'h go gue'h mengu ma hai, nehe go gue'h ndí o'be fadi mahyegui'h. Nu'á ja yá nsu ja ya apostol, nehe gue'h 'met'o bi gamfri ra Zidada Jesucristo que guequi.

⁸ Nehe fat'ajuahhbh ra Amplia numa hmaca cu ja ra jamfri. ⁹ Nehe fat'ajuahhbh ra cu Banu nú'a ma mfats'i ja rá 'befi ra Zidada Jesucristo, nehe ma hmaca cu ra Estaqui. ¹⁰ Fat'ajuahhbh ra cu Apele, nú'á xa bøni 'nara hoga gamfri de ra Zidada Jesucristo. Ne fat'ajuahhbh nú'h ya cu ya mengu rá ngu ra cu Aristobulo. ¹¹ Fat'ajuahhbh nehe ra cu Erodio, nú'a mengu ma hai. Nehe fat'ajuahhbh nú'h 'bh ja rá ngu ra cu Ciso nú'h xa gamfri ra Zidada. ¹² Nehe fat'ajuahhbh ma zi njuhh ra Trifena y ra Trifosa, nú'h ri mpefi ja rá 'befi ra Zidada, nehe ma zi njuhh ra Persida, nú'á xa mpefi ndunthi ja rá 'befi ra Zidada. ¹³ Nehe fat'ajuahhbh ra Rufo

nú'a xi ra hoga cu ja ra jamfri; nehe fat'ajuahhabu
rá nana'a, nú'a dí øt'a ra uenda gue ma nana
nehe. ¹⁴ Nehe fat'ajuahhabu ra cu Asíncrito y ra cu
Flegonte, y ra cu Erma, y ra cu Patroba, y ra cu
Erme, y nehe nuya zi cu 'bui con gue'u. ¹⁵ Nehe
fat'ajuahhabu ra cu Filologo y ra nju Julia, y ra cu
Nereo ne rá nju'a, y ra cu Olimpa, y nehe gatho ya
zi cu nú'u 'bui con gue'u.

¹⁶ Nehe fat'ajuahhabu gatho nú'u ma'ra ya cu co
'nara nthufi dega hmate. Ri fat'ajuq*'ihu* gatho yá
nija ra Zidada Jesucristo.

¹⁷ Nehe dí bante'ihu zi cuhu, gue gui thamfrihu
ndunthi de nú'u ne da heca ya cu y japi'u da 'yøt'a
ya ts'oqui. Nu'á hingui udi ngu nú'a ya xa t'u't'ahu,
hangue 'ueguehu de gue'u. ¹⁸ Nuya ja'iu ri mpefi
honse pa yá hñose'u; hingue pepabi ma zi Hmuhu
ra Jesucristo. Nu'á manga 'raya noya xi ri nt'øde
gue xi xá hñó, pe hina, hingo gue'á majuani. Nu'á
hat'a nuya zi ja'i hinte yá fadi. ¹⁹ Gatho ya ja'i padi
gue xi gyá hoga 'yødehu, hangue njabu nugui xi drí
johya de gue'ahu. Pe nehe, nu'a dí ne, dí ne gue
da nja ri mfaqdihufats'i pa gui 'yøthu ra hñó, hingue pa
gui 'yøthu ra 'ñu. ²⁰ Y Ajuq nú'a to'o faxcahu pa ga
'buhu te rá entho, go gue'á da 'yøt'e 'bestho pa gui
ntatehu de ra ts'ondahi. Ma Zidadahu ra Jesucristo
da max'a'ihu co rá hmate'a.

²¹ Nehe fat'ajuq*'ihu* ma mfats'i ra cu Timu, nehe
fat'ajuq*'ihu* ra cu Lucio, ra cu Jaso y ra cu Sosipate
nú'u ya mengu ma hai.

²² Nugui drá Tercio, dí ofo nuna cartana, dí
fat'ajuq*'ihu* de rá thuhu ra Zidada Jesucristo.

²³ Nehe ra cu Gayo pehna'ihu ra nz'enjua, nú'a to'o xa 'raca nsequi ja rá ngu. Nehe xa umba nsequi gatho ya cu pa ja ri munts'iua. Nehe fat'ajua'ihu ra cu Erasto, nú'á go gue'a ra me'tsboja de ra hnini. Nehe fat'ajua'ihu ra cu Cuarto.

²⁴ Ma Zidadahu ra Jesucristo da max'a'ihu gatho'ihu co rá hmåte'a. Njabu gue'a.

'Nara s̄ocambeni bi 'yøt'a ra apostol Pablo nu mi uadi rá carta'

²⁵ Drá nsunda Ajuq nú'a ja rá ts'edi pa da ja'ahu gui ze ri jamfrih ngu nú'a ri udi ra mäca hoga noya dí mä. Y nuna ra mäca hoga noyanq go gue'a ra mäca noya nú'a hmambuya de ra Zidada Jesucristo. Y por nuna noyanq Ajuq bi 'ñutcahu nú'a xqui beni'a desde rá mädi ne xqui me'tsa nt'agui, gue da unga ra mpøhø pa ya ja'i ja gatho ya hai. ²⁶ Y nubyá po ra mäca hoga noya dí mä, ya xa 'ñutcahu Ajuq nú'a xqui beni. Nehe njabu bi 'yofo maya'bu ja yá t'ofo yá 'mehni Ajuq nú'u bi 'yofo gue da mpøhø ya ja'i hingyá xodyo. Ngue'a Ajuq nú'a 'bäi pa nzantho xa manda da ts'ofo ya ja'i ja gatho ya hai pa da gamfri'u ne da 'yøte'a.

²⁷ ¡Ajuq go guese'a ja rá mfädi, ga nsundahu pa nzantho po ra Zidada Jesucristo! Njabu gue'a.

**Ra 'Ra'yo Testamento
New Testament in Otomi, Mezquital (MX:ote:Otomí,
Mezquital)**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Mezquital

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Mezquital

ote

Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Mezquital

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

liv

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

c6437f19-566b-5232-8b2a-5c88e5a5622b